

DOĞAL VARLIKLARIN VE KORUNAN ALANLARIN KORUMA SORUNLARI VE EKOLOJİK PLANLAMA YAKLAŞIMLARI - MERSİN, AYDINCİK

Aziz Cumhur Kocalar*

* Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi. Mimarlık Fakültesi. Şehir ve Bölge Planlama. Merkez-Niğde.

Özet/Abstract

Çalışmada; Aydıncık'ın doğal varlıkları ve korunması gereken doğal alanları (ormanlar, kıyılar, mağaralar, tabiat parkı, tarım alanları, tatlı su kaynakları ve deniz gibi) araştırılmıştır. Öncelikle doğayla ilgili farklı kategorik konularda korumaya yönelik sorunlar incelenmiş ve koruma politikalarının geliştirilebilmesi için hatalı projelerle ekolojik dengeyi bozucu başka unsurlar da belirtilerek öneriler de bulunulmuştur. Saha bulgularını görselleştirecek şekilde yerleşimin doğal varlıklarına yönelik özelliklerin bir ön analizi yapılmıştır. Ardından ayrıca bir de GZFT analizi ile doğal yapının potansiyel güçlü ve zayıf yanlarıyla bu alanlardaki fırsat ve tehditler de ortaya konulmak üzere alan yönetimlerine farkındalık kazandırılmıştır. Son olarak alternatif turizm olanaklarının da geliştirilip iyileştirilmesi yönünde önerilerde bulunulmuştur. Çalışmanın ayırt edici yanı, Aydıncık özelinde yapılan ilk geniş saha çalışması olmasıdır. Bu yoldan yapılan mevcut tespitler üzerinden de geleceği kapsamlı bir planlama anlayışı ile oluşturmaya çalışmasıdır. Araştırma ilişkisel zengin öğeler içermesi ve ilerideki çalışmalara yol gösterici olma gayreti içinde disiplinler arası bir bakış açısı da sergilemektedir.

Anahtar sözcükler / Keywords: Doğal Alanlar, Korunan Alanlar, Koruma ve Biyolojik Çeşitlilik, Peyzaj Planlama, Şehir ve Bölge Planlama.

PROTECTION PROBLEMS OF NATURAL ASSETS AND PROTECTED AREAS AND ECOLOGICAL PLANNING APPROACHES - MERSİN, AYDINCİK

Abstract/Özet

This study investigates the natural assets of Aydıncık and the natural areas that need to be preserved (such as forests, coasts, caves, nature parks, agricultural areas, freshwater resources and sea). Initially, the study examines various categorical issues related to nature conservation and highlights the problems caused by faulty projects and other factors that disrupt ecological balance. These are followed by recommendations for developing better conservation policies. A preliminary analysis of the characteristics of the settlement's natural assets was conducted to visualize the field findings. Then, a SWOT analysis was used to raise awareness for area managements, as well as the potential strengths and weaknesses of the natural structure, as well as the opportunities and threats in these areas. Lastly, suggestions are made to enhance and develop alternative tourism opportunities in the region. A distinctive feature of this study is that it is the first comprehensive fieldwork conducted specifically on Aydıncık. The findings aim to establish a broad and future-oriented planning approach based on these observations. The research incorporates rich relational elements and strives to provide a guide for future studies by adopting an interdisciplinary perspective.

Keywords / Anahtar sözcükler: Natural Areas, Protected Areas, Conservation and Biodiversity, Landscape Planning, Urban and Regional Planning.

1. Introduction / Giriş

Akdeniz kıyısında bir liman kenti olan Mersin, gerek eşsiz doğal kıyı konumu ile gerekse doğal varlıkları ve güzellikleri sayesinde öne çıkmaktadır. Mersin'in Aydincık ilçesi de; Doğu Akdeniz'in tarihi dönemlerinin önemli bir liman kentidir. Kent önceleri Kelenderis, sonrası Gülnar ve Gilindire olarak isim değiştirerek günümüzde, 1965 yılında Aydincık adını almıştır. Sonrasında 1972 yılında İskele Belediyesi kurulmuş, 1987 yılında ise artık ilçe olmuş ve Aydincık Belediyesi ismini tekrar kazanmıştır.

Mersin'in 13 ilçesinden de biri olarak Aydincık, kent merkezine uzak kalmasının (173 km) yanı sıra kentleşme ve çevre sorunlarıyla dolu dinamikleri nedeniyle de içe kapalı bir konumda bulunmaktadır. Aydincık'ın içinden hızlı ve kontrolsüz bir şekilde geçen trafiği olan bir karayolu (D-400) olması da günümüzde özellikle yazın turizmle birlikte nüfusu arttığında ayrı bir sorun kaynağı haline gelmiştir. Kent, kıyı boyunca giderek büyümüş ve yer yer tahribatlara da yol açmaya başlamıştır. Kentin gösterdiği doğrusal yayılımın içinde yer alan hatalı projelerle de gündeme geldiği görülmektedir.

Ülkemizde kara yolları ve çevresi genelde plansız çarpık yapılaşmalarla doludur. Benzer kentleşme ve çevre sorunları hep bir sorun yumağı halindedir. Düşük bir yaşam kalitesi yaygın olduğundan şehir plancısı da, kamu yönetiminden gelen bu tür normal sayılan gelişme dinamiklerine göre çalışmaktadır. İşin doğrusu sanılan şeyler, aslında en başta o işin hataları olarak kendisini sürekli göstermektedir.

Aydincık kıyılarına paralel ve şerit şeklinde uzanan yol eksenli giderek yoğunlaşan bu gelişme ve gürültü, kıyıdaki doğal alanları koruma ve turizm açısından da sorun teşkil

etmektedir. Yolun diğer yanında ise seralarda tarımsal faaliyetler ve çiftçi ağırlıklı bir demografik yapı ile karşılaşmakta ve seralar da, yerleşimi olduğu gibi kaplayarak doğaya aşırı derecede kimyasal salmaktadırlar.

Diğer yandan Gülnar ile bağlarını koruyan Aydincıklılar yazın sıcaklarında yaylaya geçerken, soğuklarda ise kıyıya indiklerinden denize çok önem vermezler. Dağlık alandaki köyler ile kıyı arasında ise yeni yollar açılmaktadır. Kır ve kent arasında ulaşım günümüzde giderek kolaylaşmıştır. Dağ köyleri ile bu ulaşım mesafesinin yarım saate kadar düşmüş olması aslında, Aydincık'ta yayla turizminin de gelişmesi için artık bir avantaj sağlar hale gelmiştir.

Aydincık'ın merkezi sayılan Kelenderis Antik Kenti ise ayrıca önemlidir ve halen kazılmaktadır. Çok önemli bir doğal varlığı olduğu halde Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı ise henüz yeni (1999) keşfedilmiş sayılabilir.

1.1. Aydincık'ın coğrafi konumu ve özellikleri

Aydincık, Mersin'in 13 ilçesinden biridir. İlçe genelde seralarda tarımla uğraşmaktadır. Ancak sera sayısı da (5000'den) oldukça fazladır. Aydincık'ta topografya dağ ile deniz arasına sıkışmış bir görünümde olup, engebeli bir arazi yapısına sahiptir.

Aydincık'ın kıyıdaki mahalleleri (Mersin/sağdan sola doğru): Cumhuriyet, Aydincık, Atatürk ve Yenikaş'tır. Yeni çevre yolu ulaşım güzergahı (yer üstü geçişlerle birlikte tüneller-benekli) alttaki haritada görülmektedir. Kıyıya paralel geçen D-400 karayolu (kırmızı) ise halen yoğun bir şekilde kullanılmakta olup şehirler arası ulaşımı sağlamaktadır (Şekil 1).

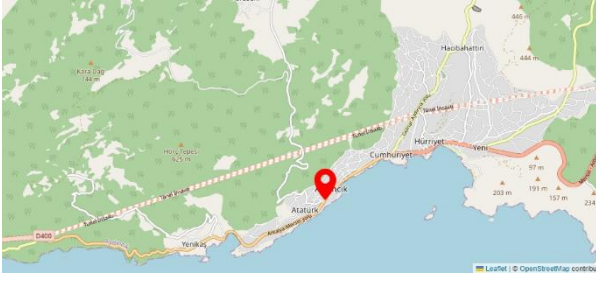

Figure / Şekil 1. Aydıncık Kıyı Mahalleleri ve Yeni Çevre Yolu Ulaşım Güzergahı (Tüneller).
(<https://www.tatilana.com/mersin-aydincik-gezilecek-yerler>)

Aydıncık'ta yetişen ürünlerde yoğun zirai ilaçlama söz konusudur, ayrıca kimyasal gübreler de kullanılmaktadır. Kimyasalların ovada ve denizde yarattığı çevre kirliliği de bu çalışmanın sadece bir parçası olarak hatırlatılmak üzere kısaca ele alınabilmektedir. Ancak gecikilmeden de başka disiplinlerce ayrıntılı çalışmaların konusu olmalıdır. Bu örnekte de olduğu gibi yerelde sürdürülebilirlik açısından ekolojik planlama ciddi bir eksikliktir. O yüzden de sürekli bir sorun alanı oluşturmakta ve mekansal planlara da aktarılamadığı görülmektedir. Halbuki geçici çözüm beklentileri ile ertelenen bu tür konular Türkiye'de, doğal çevre koruma alanlarının tarihçesi ve artan kullanım sorunları olarak yeterince bilinmektedir (Kocalar, 2022).

Aydıncık'ın tarihi, arkeolojik değerleri kadar denizi, kumsalları, sualtı zenginliği, endemik bitkileri ile doğal güzellikleri de ön plana çıkmaktadır. Bunların başında ise yeni keşfedilmiş Gilindire Mağarası ve korunmaya çalışılan İncekum Tabiat Parkı gibi doğal varlıkları gelmektedir. O yüzden bu değerli doğal varlıklar ve kıyılardaki potansiyel koruma alanları, ardından gelebilecek orman varlığı araştırmanın da konusunu oluşturmuştur. Tüm bu potansiyeller ayrıca alternatif turizmi de işaret etmektedir (Şekil 2).

Figure / Şekil 2. Aydıncık kıyılarının karadan ve tepelerden görünümü. Fotoğraf. (Kocalar, 2024).

1.2. Doğal varlıklar ve korunması gereken alanlar (ormanlar-kumsallar-kıyılar-mağaralar-tabiat parkı-tarım alanları-tatlı su kaynakları-deniz)

Kent, deniz kıyısında yer almakta olduğundan ve antik limanı dışında karada ve denizdeki ticaret yolları nedeniyle önemli buluntulara da sahiptir. Bu anlamda yeniden keşfedilmeyi beklemektedir. Çalışmanın kapsamı içinde, önemli doğal varlıklar ile kıyılarla karadaki doğal alanlarda tespit edilen sorunların ele alınması sağlanmıştır. Ayrıca gerekli önlemlerden de söz edilerek saha bulguları ışığında alansal özelliklerle ilgili ve korumaya yönelik analizler yapılmaktadır. Çalışmanın en sonunda geleceğe dair önerilere yer verilmektedir. Bu öneriler yörede yapılan etkinliklerde bir eğitim çalıştayında da kısmen sunulmuş, disiplinler arası düzeyde farklı bilim insanlarıyla da tartışılmıştır (Kocalar, 2024g).

1.2.1. Kelenderis Antik Kenti ve Yarımadası

Antik liman kentinde arkeolojik alanda yer alan Kelenderis antik kenti uzun bir süredir kazılmaktadır. O yüzden henüz turizme kazandırılmamıştır. Yarımada niteliği taşıyan alanın denize karşı doğal korunaklı bir yapısı da vardır. Bu yapısıyla doğal, buluntuları, arkeolojik, tarihi ve kentsel karakteri ile karma bir koruma alanı yaratmasından ötürü çok daha farklı

çalışmalara da konu edilmesi ve kentin kültürel geçmişine varan tarihi araştırmaların derinleştirilmesini beklemektedir. Burada ise Aydıncık'ın sadece doğal karakteri araştırılmakta ve olduğu gibi korunmasına çalışılmaktadır.

1.2.2. Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı

Gilindire Mağarası yakın geçmişte keşfedilmiş olduğundan mağara ile ilgili başta yapılan iç düzenlemelere yönelik bazı hatalar olmuş, sonra bunlar gecikmeli de olsa önlemler alınarak mağaranın turizme hızla açılmaya çalışıldığı görülmüştür. Bu tür hassas korunması gereken alanların sadece tescil edilmesi yetmemektedir. Bazıları olduğu gibi korunmak zorundadır, ancak günümüzde koruma kadar kullanım da ön plana çıktığı için yönetim planlarına da gereksinimi olduğu bilinmektedir. Çalışmada bu yüzden yönetimin bilgilendirilmesi odak noktası seçilmiştir.

1.2.3. İncekum Tabiat Parkı

İncekum Tabiat Parkı da (İTP) korunan önemli bir doğal varlıktır. Özellikle batıya bakan kumsalı ve manzarası ilgi çekmektedir. Ayrıca arka planındaki zengin çam ormanları ile çok daha iyi bir şekilde yönetilerek korunmak zorundadır. Park, korunaklı küçük koyunda ve yanındaki karavan ve kamp alanında özellikle tatil zamanlarında yer yer yoğunluklara da sahne olmaktadır. Aslında bu durum da, ormandaki yangın riskini arttırmaktadır. İTP, Aydıncık'ın kıyıda yer alan kumsalı ve ormanı ile güzide bir köşesidir, özenle korunmalıdır.

1.2.4 Orman varlığı

Mersin Çevre Düzeni Planı yürürlüktedir. Ancak çam ağırlıklı orman varlığı da özellikle yaz

aylarında halen büyük bir tehdit altındadır. Aydıncık'ta yaşanan geçmiş büyük yangın bunun açık bir göstergesidir.

1.2.5. Soğuksu Deresi ve kumsalı

Aydıncık suyunu Soğuksu deresinden (Şekil 6) karşılamaktadır. Derenin minimum değeri 1121 lt/sn olup, bu suyun yarısı ilçenin içme ve sulama suyu olarak kullanılmaktadır. 1998 yılında KKTC'ye de balonlarla su sevkiyatı yapılmış ancak sadece 5 yıl kadar sürdürülmüştür.

2. Teorik Arka Plan

Araştırmada öncelikle genel bir literatür taraması yapılmış, ilgili çalışmalardan bazıları ile güncel bir bakış açısı oluşturulmuştur. Ancak Aydıncık özelinde yapılmış bilimsel araştırma yoktur, ülkemizdeki doğal potansiyellere nazaran bu tür çalışmalar sınırlı kalmaktadır. İlçe ve bölge öncelikle Peyzaj Mimarlığı, Şehir ve Bölge Planlama, Orman Mühendisliği, Ziraat Mühendisliği, Coğrafya disiplini gibi alanlar tarafından incelenmeyi beklemektedir.

Ülkemiz coğrafyasında nüfusla birlikte çarpık kentleşme ile oluşan çevre sorunları, ayrıca küresel ısınma ve iklim değişikliği, vb. tehditler ise sürekli artmaktadır. Bundan en çok etkilenen doğal varlıklar ve korunan alanlarıdır. Bu konudaki ilgili yönetmelik ise 2012'den beri yürürlüktedir.

2.1. Doğal varlıklar ve korunan alanlar

Endemik türler, dağılımı belirli bir coğrafi alanla sınırlı olan veya doğal yaşamın sürdüğü sınırlı bir coğrafi alanını kapsayan flora ve fauna türlerini içerir (Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik, 2012). Korunan alanlar, doğal ve kültürel kaynak

değerlerinin korunması ve sürdürülebilirliğine yönelik ulusal ve uluslararası koruma stratejilerin en etkili eylemini oluşturur (Gül, Gül. & Gül, 2024). Buna karşılık plansız kentleşme, çevre sorunları yaratan bir büyüme getirmektedir.

2.2. Çarpık kentleşme ve çevre tahribatı

Ülkemizde kentleşme ve çevre tahribatı ile ilgili öne çıkan sorunlar, Aydınçık saha bulgularında ele alınacağı gibi oldukça çoktur. Bunların içinden dikkat çekenler de yine antik limandan başlayarak kumsallar-kıyılar, deniz, doğa ve çevre odaklıdır. Kentlerimizin en değerli alanlarına dahi yeteri kadar ilgi ve özen gösterilmediği açıkça görülmektedir.

Aydınçık gibi yerleşmelerde özellikle tarımsal faaliyetler ve çevre sorunları giderek artmaktadır. Türkiye'deki tarım politikaları, iklim değişimi ve küresel ısınmaya karşın bu bölgede geçmişten bu yana sulu tarıma doğru geçilmiştir. Aydınçık seralarında aşırı su tüketimine sebep olan yaş ürün ve sebzeler üretilmektedir. Bu ürünlerin üretildiği sera sayısı ilçe kapasitesinin doğal eşiğinin oldukça üstüne çıkmıştır. Bu yüzden arazi kullanım planlamasına ve tarımsal denetimlere gereksinim duyulmaktadır.

Kentsel ekosistemin dayanıklılık hedefini karşılaması için ekolojik planlama yaklaşımları ön plana çıkarılmak zorundadır. Dünyada artan çevresel ve ekolojik sorunlar neticesinde yerel yönetimler yeni vizyonlar belirlemektedir. Kentsel planlama stratejileri ve mekânsal planlamalar, belirlenen vizyonlar çerçevesinde geliştirilmektedir. Kentsel dayanıklılığı geliştirme hedefinin gerçekleştirilmesi için ekosistem hizmetleri ve yeşil altyapı yaklaşımının kentsel planlama stratejileri ve mekânsal planlamaya entegre edilmesi günümüzde geçmişten daha çok önem kazanmıştır. Bir çalışma gittikçe

yoğunlaşan kentlerde dayanıklılığı sağlamada ekolojik planlama yaklaşımlarından özellikle ekosistem hizmetlerinin ve yeşil altyapının iyileştirici etkilerini değerlendirmektedir (Görmüş, Oktay, & Cengiz, 2021).

Başka bir makale çalışmasında, katılımcıların ekonomik gelişmeye çevrenin korunmasından daha fazla önem verdikleri belirlenmekle beraber; çevreci örgütlere güven düzeylerinin yüksek ve çevreci örgütlere üye olanların çevrenin korunmasına ekonomik kalkınmadan daha fazla önem verdikleri de tespitler arasında yer almaktadır (Ekinci, 2024, s.37-38). Ancak Aydınçık'ta bu güne kadar sadece balık çiftliklerine karşı dirençli bir kentsel muhalefet olmuş, o da Mersin Çevre Platformu sayesinde duyarlı kent sakinlerinin katılımıyla gerçekleşmiştir.

Bir bildiri çalışmasında da çevre ve çevre sorunları, çevre yönetimi, ekoloji, yenilenebilir enerji, iklim değişikliği gibi kavramların ve doğal çevre odaklı yaklaşımların planlama uygulamalarında daha yaygın kullanılması ile planlama disiplinin gelişimine de katkı sağlayacağı (Kulözü, ve Okudan, 2016) belirtilmiştir. Çevre sorunlarının tarihte görülmedik derecede artmış olması nedeniyle, Türkiye'deki şehircilik okullarında verilen derslerin çevre konusuna ne kadar yöneldikleri ve içeriklerini güncellendikleri daha da derinlemesine incelenebilir. Şehircilik eğitimi sadece mühendislikler düzeyinde sayısal değerlere odaklı değildir. Şehircilik salt proje bakış açılarında kalamayacak kadar bunları aşan bütünsel ve korumacı ekolojik genel bir bakış açısına gereksinim duymaktadır, o yüzden de dar bir alana odaklı kalmaması gerekir. Nitekim

küresel kriz yaratan doğal olaylar da artarak sürmektedir.

2.3. Küresel ısınma ve iklim değişikliği

Kentlerde iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına katkıda bulunabilecek yenilikçi bir arazi planlaması yaklaşımı olarak geliştirilen yeşil altyapılar, doğal sistemlerin alansal büyüklüğünü arttırmanın yanında biyoçeşitlilik ve kentsel ekosistem hizmetlerinin artmasında da rol oynamaktadır. Ayrıca iklim değişikliğinin de kentsel ekosistem hizmetlerinin sürdürülebilirliğine olan etkileri incelenmelidir (Kamer Aksoy & Arslan, 2022). Aydıncık'ta, iklim değişiminin yaratacağı olası etkilerin çözümünde yeşil altyapı ve ekosistem hizmetleri çerçevesinde yeniden değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Yerelin iklim eylem planları olmalı ve bunların başarısı da mekânsal planlarla bütünleştirilmesinden geçmektedir, işte bu konular üzerinden çerçeve öneriler de geliştirilmektedir (Karacan, & Gökce, 2023). Giderek artmakta olan çevre sorunları ülkemizde de farkındalığın arttırılmasını gerektirmektedir. Çünkü kentlerin iklim değişikliğinden doğal ve kültürel kaynaklarını kaybetmemesine yönelik olarak doğru stratejilere ihtiyacı vardır. Kentler aslında bu tür kentsel ekosistem hizmetlerine bağımlı bir şekilde gelişme göstermelidirler.

Kentlerin yarattığı değişimler ise küresel ekonomik sistemdeki doğaya karşı oluşan gelişimlerden kaynaklanmaktadır. Geçtiğimiz yüzyılın İkinci Dünya Savaşı sonrasında itibaren sanayileşme ile süregelen kentleşme pratikleri kentlerin çoğunun büyümesine sebep olmuştur. Kentler dünyada çok ufak bir alanı kaplamalarına karşın dünya kaynaklarının da çoğunu (%75) kullanmaktadırlar. Kentleşmenin, doğa

üzerindeki baskısını ve olumsuz etkisini her geçen gün giderek arttırması, doğa da olumsuz sonuçlar ve felaketler doğurmaktadır. O yüzden de kenti oluşturan grupların artık ekolojik kent yenileme ve yaşanabilir sağlıklı kent kavramı üzerinde düşünerek sorgulamalara yöneldikleri, ortak çalışmaya ve birlikte çözüm üretmeye zorlandıkları (Demirel, 2020) görülmektedir.

2.4. Ekolojik planlama ve ekokentler

Ekolojik Planlama (EP) tasarım kurgusu yeşil odaklı kent planlama senaryoları temelinde gelişmiştir. Bu senaryolar zamanda ve mekanda yoğunlaşan alan kullanımlarını ve yığılma mekanları olarak algılanan kent fizyonomisine ekoloji ve doğa temelli bakışı çağrıştırmaktadır. EP günümüzde de kentlerin kavramsallaştırıldığı son dönem kent literatürüne damgasını vuran temel yaklaşım ve felsefe olarak öne çıkmaktadır (Demirel, 2020).

Kaynakların kalıcı ve sürdürülebilir kullanımını teşvik eden ve kendi kendine yetebilen kent modeli olarak ekokentler yeni kent formlarından birisidir (Koçan, & Alp, 2021). Ekokent formu, sürdürülebilir ve ekoloji kavramlarından hareketle, Aydıncık için bu ilkeleri kentle bütünleştiren çözümler üretilmesine olanak tanıyabilir. Kent ekosistemi içinde kendi tüketim ihtiyacını kendi üretimiyle karşılayan çevre dostu kentler oluşturulması mümkündür (Işıldar, 2012). Aslında Aydıncık disiplinler arası bakış açısıyla değerlendirildiğinde, güneş ve rüzgar enerjisi açısından da verimli olup bu konu ve potansiyeli yine araştırılmalıdır.

2.5. Çevre Düzeni Planı (1/100.000) ve Nazım İmar Planı (1/5.000)

Mekanın tasarımında, insan kadar diğer tüm canlıların gereksinimleri de ön planda

tutulmalıdır. Çevredeki canlı (hayvansal ve bitkisel) varlıklar da ekosistemin bir parçasıdır ve insanın onlara da bağımlı olduğu unutulmamalıdır. Çevremizdeki doğal varlıklar her geçen gün geleceğimiz üzerinde daha da etkili olmaktadır. O yüzden Aydıncık kırsal karakterini sürdürürken çarpık kentleşmiş olduğundan ekolojik bakışı da içeren yaklaşımlara daha çok gereksinim duymaktadır. Günümüzde çevre düzeni planı ile nazım imar planı da artık yürürlüğe girmiş ve yapılaşmaya açılan bir çok yer de gündeme gelmiştir (Derse, & Alphan, 2024). Sürdürülebilir kentleşme için kentsel performans göstergeleri ile metrikler tanımlanmakta ve çeşitli indeksler ve tasarım rehberleri hazırlanmaktadır. Bu konuda ilk adım 1994 Aalborg Konferansı'nda atılmıştır. Uluslararası Ekokent çerçevesi ve Koşul Düzeyleri Dökümanı (IEFS) (Ecocity Builders, 1992) incelenebilir. Avrupa yeşil şehir endeksi diğer önemli bir aşamadır (Economist Intelligence Unit, & Siemens. 2010) ve Avrupa'daki şehirlerin çevresel sürdürülebilirliklerini ve yaşam kalitesini değerlendirmek amacıyla oluşturulmuştur. Şehirler, çevre yönetimi, enerji verimliliği, hava kalitesi, ulaşım, atık yönetimi ve daha birçok kriter üzerinden puanlanır. Bu endeks, şehirlerin yeşil dönüşüm süreçlerini izlemek ve karşılaştırmak için önemli bir araç olmuştur (Demirel, 2020).

3. Material and Methods/Materyal ve Yöntem

Araştırma, Aydıncık'ın doğal varlıklarını ve koruma sorunlarını kırsal yaşamdan ve kentleşme deneyimlerinden hareketle, özellikle çevre sorunları perspektifinden ele alarak doğal varlıkları etkin bir şekilde koruma konusunda yönetsel boyutta farkındalık sağlayıcı analizler

yapmakta ve geleceğe dair somur önerilerde bulunmaktadır.

Aydıncık'ın çevresindeki doğal alanlara ait yeterince bilimsel eser (kitap, makale, bildiri, haber, vb) olmaması nedeniyle, bilinmeyenlerin fazlalığı, araştırmada teorik arka planın literatürle kavramsal boyutta ve ekolojik kavramsal yaklaşımlarla ilişkilendirilebilmesinin bir nedenidir.

Mersin kıyı yerleşmelerinde ve özellikle Aydıncık'ta çarpık kentsel gelişmeye dair mevcut durumlar giderek son derece önemli bir hale gelmiştir. Bu durum ülkemizdeki bir çok kıyı yerleşimleriyle de açık benzerlikler göstermektedir. Deniz, doğa ve çevre koruma sorunlarıyla doğrudan ilişkilenen olumsuz durumlar olduğu saha bulgularından da açıkça görülmektedir. Ancak tüm bu sorunlara karşı halen ciddi bir önlem de alınmadığı için bulgular, araştırmanın sonunda kademeli iki ayrı analiz ile mevcut durum görselleştirilmiştir. Bu sayede ilgili yönetimlerin konuyu daha da önemsemesi kolaylaştırılmıştır. Alttaki ilk çizelgede (Çizelge 3) Aydıncık'ın doğal varlıklarının karakteristik özellikleri bulunmaktadır. Bu çizelgedeki analizin sonrasında ise varlıkların korunmasına yönelik ayrıca bir de GZFT analizi (Çizelge 4) yapılmıştır. Böylece Aydıncık'ta artık etkin bir korumanın sağlanması amaçlanmış, buna yönelik olarak yerel kurumsal misyon ve vizyonun derinleştirilmesi için tespitler ve öneriler de ayrıca vurgulanmıştır. Özellikle yeni alan yönetimlerini bilgilendirici yönetsel bir farkındalık artışı sağlaması araştırmanın kendine özgü ve karma bir yöntemidir.

Saha araştırmasının alanı ve sınırları ise üç ayrı mekansal grup belirlenerek çalışılmış, zaman (Çizelge 1) ve mekanlar (Çizelge 2) iki ayrı

çizelgede paralel bir mantıkla iş akışları şekilde özetlenmiştir:

1. **Korunan alanlar:** Doğal korunan alanların başında olan Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı (Aynalı göl) (GMTA-AG) gelmektedir. Onun dışında İncekum Tabiat Parkı (İTP) ile kıyılardaki bazı koyların çevresinde farklı ve uzun dönemlere yayılan konaklamalı doğal yaşam gözlemler. Yine öncelikle Aydıncık ilçesinin merkezinin doğu ve batısına uzanan yaklaşık 10 km'lik bir kıyı bandındaki dere ve kumsallara (Soğuksu, Gözce) yapılan gezi ve doğa yürüyüşleri ile doğal yaşama tanıklık etmek üzere yapılan yer yer konaklamalı gözlemler.

Aydıncık'ın tarihi merkezindeki Kelenderis Antik Kenti ve limanı da (sığ olması nedeniyle balıkçı barınağı) en önemli arkeolojik alandır.

2. **Cam seralardaki tarımsal faaliyetler:** Ayrıca merkeze yakın tarımsal faaliyetlerin yapıldığı büyük ve küçük çaplı 2 düzlük alandaki (Büyükalan ve Küçükalan) insan ve doğa etkileşimlerine dayalı çiftçi ailelere farklı zamanlarda yapılan ziyaretler ve bölgede konaklamalarla yapılan gözlemler.

3. **Dağ Köyleri:** Kıyının ardındaki tepelik alanların üst kotlarında yer alan ilçe merkezine farklı (5-15) km'lik mesafelerde yer alan karayolu ile dağ köylerine yapılan ziyaretlerdeki gözlemler.

Yöntem etaplar halinde geliştirilmiştir. Etaplar ise farklı zaman ve mekânlarda geçmektedir. Bu etaplardaki saha araştırmaları alttaki gibi iki ayrı çizelgede özetlenmiştir. Bir yıl içinde farklı mevsimlere karşılık gelen dönemlerdeki ziyaret ve konaklamalar, topluca ve özetle bu çizelgelerde gösterilmiştir. Bu ziyaretlerde konaklamalar sayesinde uzun süreli

gözlemler ve yüz yüze görüşmelerle edinilmiş görüşler ise çalışmaya genel hatlarıyla ve bazı teknik ayrıntılarıyla katkı sağlamış, etkinliklerde bilim insanlarınca da hep desteklenmiştir.

Table / Çizelge 1. Aydıncık saha ziyaretlerinin aylık dönemleri ve konaklamaları

Yıl	Dönem -1- İlkbahar	Dönem -2- Yaz	Dönem -3- Sonbahar	Dönem -4- Kış
2021		Temmuz		
2022		Haziran	Kasım	
2023		Temmuz	Ekim	Ocak
2024	Nisan	Ağustos	Eylül	
2025				Şubat

Aydıncık saha ziyaretlerinin yapıldığı mekanlar da (Çizelge 2) konaklama noktaları (Çizelge 1) ile eş zamanda yani paralel bir şekilde aynı aylık dönemlerde gerçekleştirilmiştir.

Table / Çizelge 2. Aydıncık saha ziyaretlerinin (Çizelge 1) aynı aylık dönemlerde ilçedeki mekanlar (konaklama noktaları).

Yıl	Dönem -1- Kış	Dönem -2- İlkbahar	Dönem -3- Yaz	Dönem -4- Sonbahar
2021			İTP+Kıyılar	Merkez
2022			GMTA-AG	ÇE+DK
2023	Merkez	Merkez	İTP+SD+GK	ÇE+DK
2024	Merkez	Merkez	İTP+Kıyılar	ÇE+DK
2025	Merkez			

Çizelge-2'deki Mekansal Kısaltmalar:

1a. GMTA-AG: Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı (Aynalı Göl)

1b. İTP: İncekum Tabiat Parkı

1c. M: Merkez: Antik Kent Limanı (Balıkçı Barınağı)

1d. Kıyılar (SD: Soğuksu Deresi, GK: Gözce Kumsalı)

2. ÇE: Büyükalan ve Küçükalan'da seracılıkla geçinen çiftçi evleri

3. DK: Dağ Köyleri (a, b, c, d, e, f, g.)*

*Köylerin listesi ise ayrıca altta verilmiştir:

a. Büyükalan ve Küçükalan seraları, vd, b. Hacıbahattin köyü, c. Fidiğ köyü, d. Eskiüyürük, e. Yenyüyürük, f. Teknecik, g. Kareaseki köyü, (Çizelge-1) (Çizelge-2).

Aydıncık, tarımsal (kimyasal) çevre kirliliği bağımlılığından ayrıca çevre ve halk sağlığı

risklerinden kapsamlı ve planlı bir şekilde kurtarılmalıdır. O yüzden öncelikle yerleşmenin karakteristik özelliklerinin daha iyi anlaşılmasına çalışılmıştır. Bu amaçla saha bulgularının sonunda öncelikle doğal alanlar üzerinden bir ön analiz yapılarak tespitler görselleştirilmiştir (Çizelge 3). Bu 3. çizelgede Aydıncık'ın doğal varlıklarının karakteristik özelliklerinin analizi yer almıştır.

3. çizelgenin bir aşama sonrasında ise varlıkların korunmasında karakteristik özelliklerinin ön analizi ile bir GZFT analizi (Çizelge 4) ise senteze ve geleceğe yönelik önerilere ulaşmayı sağlayan vizyon derinleştirilerek, gelecekte oluşturulacak alan yönetimlerini de bilgilendirici farkındalığın arttırılmasına çalışılmıştır.

İlçenin, kendi kentleşme ve çevre sorunlarını, 2024 yılında yapılan etkinliklerde de pek sahiplenmediği rahatlıkla söylenebilir. İlçede öncelikle tarımsal karakter ön plana çıkmaktadır. O yüzden ona biraz da karmaşıklığı nedeniyle bu çalışmada ancak kısaca yer verilebilmektedir. Kentleşme ve çevre sorunları ise ülkemizde birbirini sürekli olumsuz yönde etkilediği için ayrıca bütünsel pek çok açıdan da yine ele alınmalıdır. Bu sorunların özellikle doğayı, ormanları, kumsalları, kıyıları, mağaraları, tarım alanlarını, denizi aslında tüm çevreyi koruma sorunlarının alanına girdiği noktalar ise bu çalışmadaki önemsenen boyutları oluşturmaktadır. Boyutların her biri ayrıntılı ve disiplinler arası yeni çalışmalar gerektirmektedir. Aydıncık'ta doğayı koruma konusunda yapılan bu ilk kapsamlı ve uzun süreli araştırmada, belirtilen bağlantıların kurulmasını da sağlamak yine disiplinler arası açıdan ön planda yer almaktadır.

Çalışmada son yıllarda (2021-2025) farklı zamanlarda gerçekleştirilen saha araştırmalarındaki ön tespitler, Aydıncık için öncelik verilmesi gereken doğayı, ormanları, kıyıları ve denizi korumaya yönelik kararların neler olduğunu tek tek ortaya koymaktadır. Bu mevcut sorunlar yerinde uzun süreli gözlemlenerek ve elde edilen ilk önemli bulgularla birlikte araştırma süreci boyunca ilişkisel anlamda ve bütünsel bir bakışla ele alınarak değerlendirilmiştir.

Aydıncık için tespit edilen bulgular ön analizler sonrasında bir GZFT analizi (Çizelge 4) ile güçlü ve zayıf yanlar, fırsat ve tehditler olarak daha ayrıntılı ve koruma amaçlı bir şekilde ayrıca en sonda çalışılarak, gecikilmeksizin gündeme taşınmayı gerektiren sentez de, böylece tartışmaya açılmıştır.

1/5.000 ölçekli imar planlarının da artık askı aşamasını geçerek tamamlanma ve onaylanma sürecinden de geçtiği düşünülürse, mevcut tehditler nedeniyle oluşabilecek aksaklıkların önlemler alınarak giderilmesi yoluna girmesi beklenir. Aydıncık, 1/1.000 ölçekli uygulama imar planlamasını ise yakın gelecekte özenle yapmak durumdadır. İşte tüm bu mevcut durumlar ve görülen eksiklikler, yeniden hem kapsamlı ve hem de ayrıntılı eleştirel değerlendirmeleri de önemseterek gündeme getiren gerçeklerdir.

Aydıncık'ta sürdürülen doğadaki hassas koruma alanlarını sahada konaklayarak gözlemlene dönemlerinde yapılan bu araştırmalar, çok boyutlu bir yapıda farklı projelerle desteklenebilecek bir gelişme seyri de göstermektedir: Tarihi, arkeolojik, kültürel ve doğal varlıklar (mağaralar, endemik türler vb.) ayrı ayrı önem taşımaktadır ve bunlar yüzey araştırmalarıyla (arkeobotanik, vb.) tespit

edilerek tescillenmelidir. Ayrıca yine bunların tek tek korunması da acilen sağlanmak zorundadır.

Ancak Aydıncık'a yönelik bu çalışmada, farklı türde korumaya yönelik sahadaki eşzamanlı gözlemlere dair mevcut durumlara bakıldığında, konuların kapsamı genişleyeceği için burada çok ayrıntılı bir şekilde ele alınamayacağından, bu çalışmalar da başka araştırmalara bırakılmıştır. İlçenin tarımsal karakteri ise öncelikli koruma kapsamında olmalıdır. Ancak kent ve çevre sorunlarının da önemli bir parçasını oluşturmaktadır. O da bu yüzden diğer tarihi ve kültürel koruma odaklı konular gibi doğayı koruma kapsamında ancak kısaca yer almaktadır.

Çalışmanın saha bulguları arasında ise bazı kişilerle görüşmelerden (6#) çıkarımlar da metinde sadece bazı vurgular şeklinde yer almıştır (2 Prof. Dr., 1 çevre aktivisti, 1 ziraat teknikeri, 1 çiftçi). Ancak Mersin'de çevre-tarım konulu farklı etkinlikler boyunca yörenin doğal karakterine özgü görüşlerini dile getiren çeşitli disiplinlerden uzmanlar da olmuştur. Bu uzmanlarla yapılan görüşmeler ise sözlü tarih alıntıları şeklinde çalışmaya tam olarak alınamamış olsa da, son analizler ve geleceğe yönelik çıkarımlar için varılan sentez görüşler, bu görüşmeler sayesinde onaylanarak giderek güçlendirilmiştir.

Araştırmanın yöntemi içinde ele alınan doğal varlıkların karakteristik özelliklerinin ön analizi ile bir GZFT analizi (Çizelge 4) ise senteze ve geleceğe yönelik önerilere ulaşmayı sağlayan en güçlendirici unsurlar olmuştur.

4. Saha Bulguları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Bulgular kısmında yapılan görüşmelere (6#) öncelikle yer verilmiştir.

4.1. Aydıncık'ta kültürel ve doğal çevre koruması ile ilgili yapılan görüşmelerden aktarımlar

Prof. Dr. Ayşe Çalık Ross arkeoloji sanat tarihi, Prof. Dr. Fatma Kandemir Çevik ise hidrobiyoloji alanlarında danışılan öğretim üyeleridir. Gülnar ve Aydıncık etkinliklerinden yine pek çok uzman da görüşülen kişiler arasındadır (Kocalar, 2024d) (Kocalar, 2024e) (Kocalar, 2024f).

Ayrıca Beyazıt Ekiz'le de yine kent belleği araştırmaları perspektifinde Aydıncık'taki tarım-ormancılık ve denizcilik faaliyetlerine yönelik sözlü tarih çalışması yapılmıştır (Kocalar, 2024a). Görüşülen diğer kişi ise turizm ve çevre alanından Mehmet Sarı'dır, aynı zamanda bir çevre aktivistidir, Aydıncık'ta doğa yürüyüşleri yaptırmakta ve ekosistemi olumsuz etkileyen gelişmeleri sosyal medyada paylaşmaktadır (Kocalar, 2024b). Görüşülen son kişi ise Ziraat Teknikeri Halis Koçak'tır, kendisi Aydıncık'ta saha gezilerine de eşlik etmiş, biyoçeşitlilik ve endemik bitkilerle ilgili bazı görsellerini bu yayında paylaşmıştır (Kocalar, 2024c).

Doğal varlıkların ve özenle korunması için yapılan çalışmalarda önem verilen ve ziyaret edilen korunan alanların başında ise şu varlıklar gelmektedir:

- Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı,
- Kelenderis Antik Kenti ve Yarımadası,
- Aydıncık-İncekum Tabiat Parkı.

Başka doğal varlıkları tespit ve tescil eden çalışmalar da, yeni araştırmalarla arttırılmalı, korumaya yönelik çalışmalar desteklenmelidir.

4.2. Doğal varlıkların korunmasında tehditler ve önlemler

Doğal alanların başında tescilli varlıklar ön plandadır. Bunların korunması kent için son

derece önem taşıyan bir konudur. Doğal varlıkların yanısıra doğal alanlara tarım alanlarına, yaylalara, özellikle de kumsallara, kıyılara ve denize yönelik koruma çalışmada elverdiğince genişletilerek sürdürülmüştür.

4.2.1. Antik Liman Kenti Kelenderis ve yarımadaının unutulmuş doğal varlığı

Öncelikle antik kenti içine alan yarımadaının doğal karakteri her zaman hatırlanmalıdır, böyle olduğu ve önem taşıdığı halde geniş ve kullanışlı balıkçı barınağı potansiyeli de sığılığı nedeniyle bir tarafa bırakılarak, yeni yapılmaya başlanmış olan ve çok ciddi doğal sorunlara hatta yıkımlara da sebep olan yeni yat limanı projesi ise tüm kumsallar ve kıyı şeridi için önemli bir tehdit alanı oluşturur hale gelmiştir (Şekil 3).

Yarımadaının yine geçmişte tasarımsız bir şekilde bozularak, bir balıkçı barınağına dönüştürülmesinde de yaşanmış denizi ve kıyıyı bozan farklı sorunlar da vardır. O dönemde yapılan değişiklikler de sorunludur (yarımadaına yeni uzun ve yapay bir mendirek eklentisi ve tarihi-arkeolojik yıkımlar). Bu düzenlemelerde yarımadaının olduğu gibi korunamadığının açık birer göstergesi olup deniz tabanını da bozucu izler bırakmıştır. İşte geçmişteki bu düzenlemelerin bir sonucu olarak günümüze kadar gelmiş olan mevcut halinde ise balıkçı barınağı başıboş bir şekilde düzensizce kullanım alanı olma özelliğini sürdürmekte ve son derece gürültülü düğünlere havai fişeklere de halen sahne olarak kullanılmaktadır.

Figure / Şekil 3: Balıkçı sBarınağına yapılan yeni mendirek

4.2.2. Gilindire Mağarası Tabiat Anıtı

Aydıncık, özellikle anıt niteliği taşıyan doğal güzellikleriyle de dikkat çekmektedir. Özellikle, Gilindire Mağarası ve İncekum Tabiat Parkı gibi doğal alanlar, ekoturizm açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Gilindire Mağarası, yakın bir dönemde keşfedilmiş olup, hem yerel halk hem de turistler için önemli bir cazibe merkezi haline gelmiştir.

Gilindire Mağarası 1999 yılında çobanlar tarafından Gemi Durağı mevkiinde bulunmuştur. MTA raporuna göre, giriş ağzı deniz yüzeyinden 46 m. yükseklikte olup, toplam uzunluğu ise 555 m. dir. Dünyanın belki de sekizinci harikası sayılabilecek değere sahiptir. Her türden damlataşları (sarkıt, dikit, sütun, duvar, perde, akma taşlar, mağara iğnesi gibi) sahiptir. Mağarada bulunan çanak çömlek parçalarından bölgenin en eski tarihi ortaya çıkarken farklı renklerdeki sarkıt dikitleri ve en derin yerinde bulunan göl (Aynalı göl) ile Türkiye'nin en görkemli mağaralarından birisi konumuna gelmiştir.

Gilindire Mağarası artık turizme de kazandırılınca ilçe de daha çok ilgi çekmeye başlamıştır. Mağara dikkatlice gezildiği takdirde uzunluğu ve görkemi nedeniyle iki saati bulan bir süreyi içeride geçirmek söz konusu

olabilmektedir. Mağara girişi planı ve içinden görseller aşağıdaki şekilden görülebilir (Şekil 4). Ayrıca ağdan da kaliteli görsellere rastlamak mümkündür. Dünyada mağara ve su altı meraklıları açısından da çok nadir görülebilecek yerler arasındadır. Mağara ve deniz ilişkisi jeolojik ve jeofizik mühendisleri kadar hidrolog ve deniz bilimciler gibi farklı uzmanlık alanları ile eğitim turizmi açısından da oldukça merak uyandıran değerler taşımaktadır.

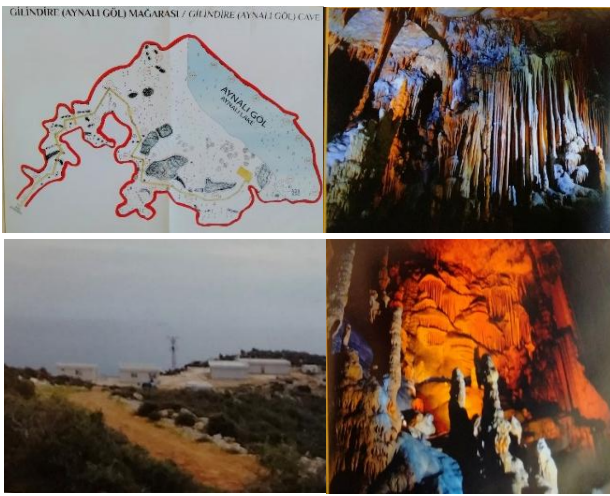

Figure / Şekil 4: Gilindire Mağarası Tabiat 4: Gilindire Barınağına yapılan yeni mendirek (Aydıncık Belediyesi)

4.2.3. Aydıncık-İncekum Tabiat Parkı

Bu doğal güzelliklere kumsallarıyla İncesu Tabiat Parkı ve kentin aslında tüm kıyı bandı da eklenilebilir. Deniz ve doğa turizmine sunduğu katkı ile Aydıncık, yerli tatilcilerin gözdesi haline gelmektedir. Bu yüzden mutlaka kentsel tasarım ve peyzaj planlamaya ilçede öncelik verilmelidir. Aydıncık-İncekum Tabiat Parkı nefes alınabilecek, ruhun dinlenebileceği ve güneşin batışının seyredilebileceği en doğal alanlardan birisi halindedir. Komşu plajlara bir kamp ve karavan alanına da sahiptir. Bu kumsallar da yerli turistlerin tatiller de uğrak yeri olmaktadır. Bu alan aynı zamanda bir rekreasyon alanı işlevi de

gördüğünden temizlik ve hijyen hep ön planda tutulmalıdır. Bu plajda deniz ve kum oldukça berraktı, ancak son dönemde marina gibi yeni projeler nedeniyle tehditler oldukça artmıştır. Deniz açıldıkça derinleşse de aslında güvenli bir koy olma özelliği taşır. Ancak yine de boğulma vakası yaşandığı bilinmektedir. Halka kısmen açık bir plaj olarak can kurtaran önlemi ise henüz alınmamıştır (Şekil 5).

Figure / Şekil 5: Aydıncık-İncekum Tabiat Parkı ve kumsallar

Bu parkın devamındaki kumsalı da halka açık bir plaj olarak kullanılmaktadır. Önceki dönemde buraya plansız bir şekilde rastgele bir açık tiyatro alanı yapılmış, daha sonra da hiç tartışılmaksızın yıkılarak kaldırılmıştır. Bu plajda endemik kum zambakları da vardır. Yürüyüş yolunda oturma grupları ise henüz düşünülmemiştir, motorlu taşıtlar da yürüyüş yolunda hızlı sürüşler yapmaktadırlar. Plajda ise duşlardaki su kumlara doğru yani ortaya akmaktadır, Plaja kaplumbağaların da yumurtlama yapabildiği açıkça gözlemlenmiştir, ancak önlem oldukça yetersizdir. O yüzden aşırı ışıklandırma yapılmamalıdır, bu vb. sorunlar yüzünden mutlaka bir peyzaj tasarımı ve planlaması yapılmalıdır.

4.2.4. Soğuksu Deresi ve kullanım sorunları

Dere ve kumsal yazın sıcak aylarda yoğun bir turizm akınına uğramaktadır. Gününbirlik turistik yoğunluk doğal eşğin üzerine çıkarak çevre kirliliği yaratmaktadır. Bu alanda altyapı sorunları da yaşandığı açıktır (Şekil 6).

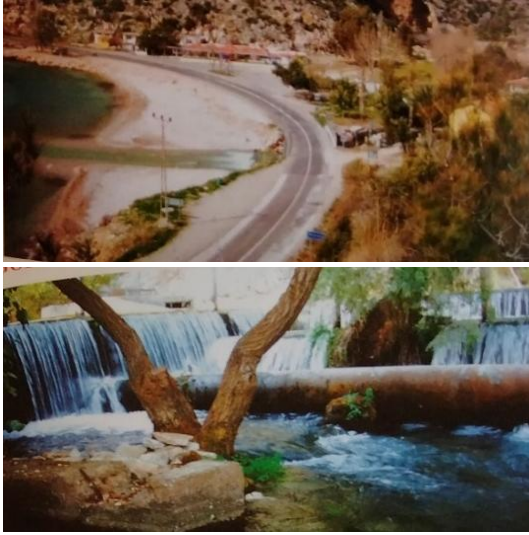

Figure / Şekil 6: Soğuksu deresi ve Aydıncık'a kanalla, KKTC'ye balonlarla su sevkiyatı
(Fotoğraf: Aydıncık Belediyesi)

Derenin suyunun yarısına yakın miktarının 1963 sonrası Aydıncık'a bir kanalla taşınarak, tarımsal ve yerleşim içi kullanım amaçlı değerlendirildiği bilinmektedir. Dere ilçenin can suyudur.

4.2.5. Verimli tarım alanlarının korunması

Doğal alanlardan sayılabilecek verimli tarım alanları da koruma gerektirmektedir. Mevcut tarım alanları rüzgarlara açıktır, ancak seracılık bu yoğun rüzgarlara maruziyeti kontrollü bir şekilde azaltmıştır. Aydıncık'ta iki farklı yönden esen rüzgarlar hakimdir. Poyraz şeklinde esen rüzgarın denizden gelen tuzlanmaya karşı faydası vardır. Çünkü denizden gelen rüzgarlarda bitkileri tuza maruz bırakır.

Tuza karşı koruyucu da yine her gün az da olsa esen bu poyraz rüzgarı olmaktadır.

Tünellerle bağlantılı yerüstündeki yollar için viyadük tercih edilerek rüzgarların faydası korunabilir. Ancak bunun yerine eğer dolgularla yol yükseltirirse, poyraz rüzgarının faydası kalmayacaktır. Bu durum özellikle yol altında deniz tarafında kalacak olan seralarda verimsizliğe ve zararlara yol açabilir.

Yeni çevre yolunun tarım alanlarını bölmesi yaratacağı ilk kayıptır. Bu durum bir yana yolun da viyadük üzerine alınarak kalan tarım alanlarının korunması gerekir, böylelikle yol altındaki seralarda verimi koruyan poyraz rüzgarının da önü kesilmemiş olacaktır. Tarım alanlarının nasıl kullanılarak korunabileceği, seralarda verimliliği arttıran unsurlar gibi konular yine ziraat mühendisliği alanı içinde ayrıca acilen değerlendirilebilir.

Bu konularda ilerideki çalışmalarda özellikle küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri konusundaki değerlendirmelerle birlikte yine önemli olacaktır.

4.3. Kıyıların ve denizin korunması

Kıyıların yapılaşmaya karşı korunması için Kıyı Kanunu ile belirlenmiş bir kıyı koruma bandı bulunmaktadır. Kıyılardaki yapılar öncelikle bir görüntü kirliliği, deniz manzarasını kapama, denizden gelen rüzgarların da önünü kesme ve altyapı sorunları getirme gibi birçok sorun alanı yaratmaktadır. Kıyıda kaçak işletmelerin de yer almasının hem kentsel çevrede hem de çevre etiği açısından kirlilik yaratmaktadır.

Aydıncık, yaşadığı farklı tarihi dönemleri ile aslında çok önemli bir antik limana sahiptir. Böyle olmasına karşın, son yıllarda doğal sahil ve kumsalların yer aldığı kıyı bandında bir de lodosa açık apayrı bir noktada yapılan hatalı yer seçimi

ile marina inşasına sahne olmuştur, projenin sonuçları ise deniz dibindeki çayırarda ve kumsallarda ciddi bir yıkım getirmiştir (Kocalar, 2024e).

Antik liman (bugünkü adıyla balıkçı barınağı) doğuya bakan korunaklı bir konumda bulunmaktadır. Limanın korunaklı olma özelliği ise 200 m uzunluğunda bir yarımadaya sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak bu doğal yapısı genişletilecek şekilde plansız bir şekilde önceden yeni bir mendirekle büyütülmüştür. Aydıncık bugünkü yapısıyla kıyıda doğrusal bir yayılım göstermektedir.

4.3.1. Antik Liman (balıkçı barınağı) içindeki doğal yaşamın korunması

Deniz ilişkisi güçlü olan Aydıncık'ta, özellikle Antik limanı içerisinde yer alan ve resmen 1980 yılının başında kurulan Balıkçı Barınağı, bugün hala ilçe merkezini oluşturduğu görülen önemli bir rekreasyon alanı işlevi de görmektedir. Ancak Aydıncık bu rekreasyon alanını gerek sahiplenilerek koruma konusunda gerekse yaşatılma konusunda yeteriz kalmaktadır, mevcut eksikliklerini görüp giderebilecek bireysel katkılar (Mehmet Sarı) dışında bir sivil inisiyatif gelişmemiştir (Şekil 7).

Figure / Şekil 7. Antik Limandaki kaz ve ördekler ile balıkçı barınağındaki tekneler

Liman içinde yaşayan balıklar, kaz ve ördekler, kediler ve kuşlar gibi sokak hayvanları ile anıt niteliği alabilecek derecede yaşlı ağaçlar limanın en ilgi çeken doğal canlı varlıklarıdır. Ancak bunların hepsi çevresel etkilere de maruz kalmaktadır. Limanda özellikle ve sıkça yapılan yüksek gürültülü düğünler bu insan kaynaklı olumsuz çevresel etkilerin başında gelmektedir. Düğünlere bir de havai fişekler eklenince, bu durumda bırakılmayı hiç istemeyen komşuların da tepkilerini çekmektedir, bunun yanı sıra tüm bu canlılar da olumsuz bir şekilde etkilenmektedirler. İşte bu duyarsızlıklara tüm yerleşmelerde de son verilmesi beklenmektedir. Çok daha makul yer tespitleri ile düğünler için başka çözümler bulunmalıdır. Çevre gürültüsü ve kirliliği, diğer yandan atıksular denize boşaltılamaz, ama kanalizasyon eksikliği halen bu ilçenin en büyük sorunları içinde yer almaktadır.

Barınak aslında kentsel tasarımla bir Arkeopark olarak değerlendirmelidir, şu anda sadece doğal bir açık hava müzesidir ve yürüyüş yeri olarak ilgi çekmektedir. Oturma gruplarının manzara nedeniyle kullanım görmesi de Aydıncık'ta kıyıda çarpıcı bir çekim odağı oluşturmaktadır. Antik limanda bir başka doğal kayıp ise yaşlı ağaçların arkeolojik bulguları tahrip etmesi nedeniyle kesilmiş olmasıdır. Kent belleğinde önemli bir yeri olan bu ağaçlar da korunmalıdır. Hem limanın peyzajı açısından değerli bir görünüme sahiptirler, hem de anı değeri taşıdıkları adeta unutulmaktadır.

4.3.2. Balıkçı Barınağı ve balıkçılık kooperatifinin iyileştirilmesi

1982 yılında yarımadanın ucu uzatılarak ana mendireği 140 m, tali mendireği ise 75 m, rıhtım boyu 70 m, derinliği ise 3 m olan bir balıkçı

barınağı yapılmıştır. Liman genişletilmiş ve mendirek eklenmiş son haliyle şekillerde gösterildiği gibi olmuştur (Şekil 3) (Şekil 7) (Aydıncık Belediyesi).

Günümüzde barınakta halen bir başı boşluk hakimdir. Kurallar koyup uygulayacak, katılımcı bir yönetim sorumluluğu alacak idare yoktur. Yerel idari kurumların varlığının da limanda yetersiz kaldığı anlaşılmakta ve kuralsızlıklar yaşandığı görülmektedir. Antik limanın önemi ortada dururken, yönetsel şeffaflık, halkı bilgilendirme ve hesap verebilirlikte ayrıca burada özellikle arttırılmalı ve alan turizme özenle kazandırılmalıdır.

Mendirek yapımı sırasında da ekolojik açıdan kayıplar verilmesi ve bozulmalar olması ise son derece üzücüdür. Çünkü barınağın uzatılan mendirek dışında yaratılan suni kayalık kısımlarında halen kaplumbağalarla birlikte dahi yüzülebilmektedir (2024). Geçmişte tüm bu kıyılar deniz kaplumbağalarının da sürekli uğrak bir yumurtlama yeri idi. O yüzden belediyeler hatta bakanlıklar, bu alanlara el atmadan önce kentsel tasarım yarışmalarını mutlaka ön plana almalıdırlar.

4.3.3. Yat Limanı-Marina Projesi (tehditler ve öneriler)

Nekropol kazı alanı sonrasında doğal peyzajla bütünleşik bir şekilde plajlar başlamaktadır. Ancak bunlarda da dere ağzındaki yeni yat limanı projesi sonrasında denizin kirlenmesi ile ciddi kirlilik sorunları yaşanmaya başlamıştır. Bu ilk marina projesinin dere ağzına yakın yapılmış olması sakıncası dahi oldukça geç fark edilerek (Şekil 7.3.) proje tekrar yaptırılmıştır. Bu sefer de bitişik kumsallardaki plajları da yapısal bozuma uğratacak şekilde

başka sorunlar yaratmıştır. Lodosa açık olan yat limanı sırasında alttaki resimdeki gibi tüm kumsallar bu proje sonrası artık denizin kirlenmesi ile kullanılamaz bir hale gelmiştir (Şekil 8.1.), (Şekil 8.2.). Uzun sürede oluşan deniz dibindeki en değerli çayılar da yok olmuştur. Bu çok ciddi bir yıkımdır.

Figure / Şekil 8. (Soldan sağa) 1.Yeni Yat Limanından arta kalan son kumsallar (Kumsalın arkası Büyükkalan), 2.Yat Limanı öncesinde dere ağzının sarımsı görüntüsü (Kocalar, 2024)

Marina için seçilen ilk yer bir dere yatağının ağzıdır. İlk projedeki bu hatadan geç dönülmüş ve başka bir proje daha çizdirilerek, alttaki resimdeki eski halindeki marina biraz daha doğruya doğru alınmıştır. Ancak halen yapımı süren marina inşaatı, denizi seven ve yüzmeye gidenlerin kullandığı kumsalların da tam yanı başındadır. Kıyının en değerli bu kumsallarını büyük bir yıkıma uğratmıştır. Marina inşaat sahası haricinde kalan bu kıyılarda Akdeniz sularının temizliğinin ve korunması gereken kumsallarının önemine karşın projenin sürüyor olması Aydıncık ve ülkemiz için çok büyük bir kayıptır (Şekil 9).

Figure / Şekil 9. Marina süreçlerinden ve planlarından bazı görseller. (Dört E Planlama Ltd.Şti.)

Marina hem deniz turizmini hem de denizdeki doğal yaşamı oldukça olumsuz bir yönde etkilemiştir. Denizin ve sahillerin kıyı bandının korunması gerekirken, yeni ve yoğun bir yapılaşma getirmiş, betonlaşma tehditlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Doğanın değeri bilinemezse insan yapımı olan bu afetler de kaçınılmaz olmaktadır.

Yat turizmine yönelik bazı öngörülerle geçen yıllarda başlatılan marina projesinin tüm aksamalarıyla halen sürdürüldüğü görülmektedir. Marina inşaatı, Aydıncık'ın en önemli özelliği olan değerli kumsallarına, doğal kıyılarına ve özellikle de deniz dibine ekolojik açıdan çok büyük bir yıkım getirmiştir. Deniz altındaki yaşam da bu yıkımdan payını tarihi derin izler taşıyacak şekilde almıştır. Örneğin,

Marina kıyının açığındaki deniz çayırılarını tamamen bitirmiştir.

Lodos'a açık böyle bir noktada ve dere ağzında marina planlanması çok şaşırtıcıdır. Deniz zemini alt üst olmuş, plajlar ise denize girilemez bir hale getirilmiştir. Üstelik bu plajlar, nesli tükenmekte olan deniz canlılarının da (özellikle deniz kaplumbağaları, Akdeniz fokü) uğradığı çok güzel sahillerdir. O yüzden marina inşaatına gerekçe olan öngörülerdeki yat turizmi ile ilgili diğer çelişkiler ise başka çalışmalarla ele alınmayı beklemektedir.

4.3.4. Denizdeki doğal yaşamı koruma

Aydıncık'ın berrak denizi, bizlere sunduğu en önemli hediyelerden biridir. Nesli tükenmekte olan Akdeniz fokları yaşam alanı ve *Caretta Careatta*'ların ise üreme merkezlerinden birisidir. Ayrıca tadına doyumlanmayan balıklarından Orfoz ve Barbunlar Aydıncık denizindeki en önemli değerlerimizdir. Deniz çayırılarının da denizdeki canlılık ve temizlik açısından mutlaka korunması gerekir. Çevre Düzeni Planına göre Akdeniz foku yaşam alanlarında mevsimlik ve daimi akarsular ile deniz kıyılarına ilişkin koruma kullanma esasları uyarınca işlem yapılmaktadır (Mersin BŞB, 2023). Buna karşın denizdeki ve kıyılardaki doğal yaşamı olumsuz yönde etkileyen pek çok unsur vardır. Bunlardan da kısaca söz etmek gerekir. Ancak hepsi yakın gelecekte ayrı birer araştırma konusu oluşturmaktadır. Deniz Aydıncık için ormanlar gibi en doğal ve korunması gereken varlıkların da yaşam alanıdır. Alttaki görüntüler 2010 yılındaki bakıma muhtaç durumda olan ve anasız bir yavru foka ilgili gözlemlerdir (Şekil 10). "Mersin'in batısındaki Aydıncık ilçesi sahilinde, 5 Kasım 2010 tarihinde saat 08:00 sularında yerel halk tarafından

bulunan yavru bir fok birkaç defa denize açılıp gözden kaybolmasına ve sahile geri dönmesine rağmen fokun annesi gözlenememiştir; Habere göre sağlığı genel olarak iyi ve herhangi bir fiziksel rahatsızlık veya dehidrasyon belirtisi yoktu." denilmektedir.

Figure / Şekil 10. Nesli tükenmekte olan fok balıklarından bir yavrunun geçmişteki durumu. (Mersin Aydıncık'ta yavru Akdeniz foku kurtarıldı – SAD-AFAG (sadaafag.org)

Deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanlarına bir başka örnekte Bozyazı ilçesine bağlı olan Gözce kumsalıdır (Şekil 11). Bu kıyılar boyunca yer yer plansız yapılaşmalara konu olan tüm kumsallar, doğal karakterleri korunacak şekilde yarı doğal karaktere bürünmüş olanlar da tamamen boşaltılarak doğallığını hiç yitirmeden korunan alanlar arasına alınacak şekilde doğal sit alanı olarak bir an önce tescil edilmelidir.

Figure / Şekil 11. Deniz kaplumbağalarının yumurtlama alanlarına örnek - Gözce kumsalı. Fotoğraf. (Halis Koçak Aydıncık Albümü, 2024)
Kumsalların kullanım durumlarının önceden kent konseylerinde tartışılarak ve sivil toplum

tarafından da sahiplenilerek, sürekli izlenilmesi ve ihlallerin ihbar edilmesi gerekmektedir.

4.3.5. İncekum sahil yürüyüş yolu ve projelendirme sorunları ile kentsel tasarım gereksinimi

İncekum sahil yürüyüş yolu rastgele yapılan hatalı girişimlerden biridir ve oldukça sorunludur. Çalışma, kentsel tasarımdan, peyzaj tasarımından ve planlamasından oldukça uzak, hassas korunacak alanlarda projersiz yaklaşımlar ile geri dönülemez şekilde hatalar doğurmuştur.

İncekum sahil yürüyüş yolu, eski dönem belediyesinin rastgele yaptığı olumsuz bir girişim olmuştur. Kayalar kırılarak üstlerinden yapay olarak geçirilmiş bu yol da, Aydıncık kıyı bandını ve sahilini İncekum Tabiat Parkı ile bağlamıştır. Ancak bu çalışmanın sahil şeridinde yer alan kayalık alanların (fiyortların ve resiflerin) içinden dosdoğru bir şekilde geçirilmesi nedeniyle en hassas ve korunması gereken kayalık alanlarda ciddi doğal kayıplar meydana getirmiştir (Şekil 12).

Figure / Şekil 12. Kıyıdaki kaya oluşumları ve denizdeki fiyortlar ve resifler Kaynak. Halis Koçak Aydıncık Albümü-2024.

O yüzden çalışma kıyı ekolojisinde planlı yaklaşımlardan oldukça uzak bir görünümde ve eleştirilen ciddi yıkıcı yanları ile bilimsel çevrelerce de tartışılarak, durumun ilgili yönetimlerce artık farkına varılması ve başka

yerlerde de tekrarlanmaması beklenirken İTP orman yolu da günümüzde genişletilme çalışmaları sırasında ağaç kesimine uğramıştır.

4.3.6. Kaçak balıkçılık ve caydırıcı cezalara duyulan gereksinim

Kaçak balıkçılığın yanısıra deniz kaplumbağalarının (Caretta Carettalar) yumartlama dönemlerinde yapılan avcılıklarda ağlara da takılan nesli tükenmekte olan bir tür olarak ciddi sorunları vardır. Kaçak balıkçılığa karşı çok daha caydırıcı sert önlemler alınması ve avcılıktan meneden cezaların kesilmesi gerekmektedir.

4.3.7. Balık çiftliklerinin getirilme girişimleri ve halkın güçlü dayanışması

2023 yılı ve sonrasında Aydıncık'a balık çiftliklerinin getirilmesine yönelik girişimler de söz konusu olmuştur. "Aydıncık'ta 5 şirket tarafından yapılması planlanan balık çiftlikleri için hazırlanan ve son şekli verilen ÇED Raporları, İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunca yeterli bulundu ve nihai kabul edildi." (Mersin Portal, 2018). Mersin ve Aydıncık halkının bu konuda olumsuz görüş bildirdiği bilinmektedir.

Günümüze kadar gelen süreçte ise balık çiftliklerinden vazgeçilmediği gibi sayılarının arttırılacak şekilde girişimlerin artarak sürdürüldüğü görülmektedir. Çiftliklerin kullanmak istediği balıkçı barınağının Aydıncık yerine, bu kez de Soğuksu balıkçı barınağı olabileceği anlaşılmaktadır. Çünkü yeni uzlaşmaların öne çıktığı açıktır.

4.3.8. Aydıncık-Yenikaş Mahallesi Soğuksu Mevkii açıklarında kurulması planlanan balık çiftliklerinin geçmiş süreçleri

Balık çiftliği şirketlerinin yeni hedefi olan Mersin'in Aydıncık İlçesi Yenikaş Mahallesi Soğuksu Mevkii açıklarında kurulması planlanan balık çiftlikleri için sona gelindi. Çiftlikler için hazırlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Raporu İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunca yeterli bulundu ve nihai olarak kabul edildi. Raporlar Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nda on iş günü görüşe açılacak ve sonrasında ise eksiklikler giderilerek rapor Bakanlığa sunulacaktı. Raporu inceleyen Bakanlık ÇED Olumsuz Kararı ya da ÇED Olumlu kararı verecekti diyerek ilgili haberlerde geçmişti. Balık çiftliklerinin Mersin sahillerinde yoğunlaşması üzerine, çiftliklerin kıyıdan uzaklığı tartışılmaya başlanmış ve çiftliklerin sahile 2 bin 950 metre mesafede olacağı da duyurulmuştu. Firmaların bakanlığa sunduğu ÇED raporları incelendiğinde, çiftliklerin kıyıya mesafesini değil, çiftliklere en yakın konut alanlarına mesafesinin anlatıldığı rakamlara yer verildiği görülmektedir.

Ayrıca 5 şirketin 10 tesis kuracağı anlaşılmaktadır. Bölgede, Agromey Gıda ve Yem San. Tic. A.Ş. 2, Kılıç Deniz Ürünleri Üretimi İhracat İthalat ve Ticaret A.Ş. 3, MM Marin İnş. Tur. Denizcilik Su Ürünleri Paz. A.Ş. 2, Turan Turizm İnş. San. ve Tic. A.Ş. 2 ve Gündoğdu Su Ürünleri Üretim ve Paz. San. ve Tic. A.Ş. tarafından 1 adet olmak üzere toplam 10 tesis kurulacaktır. 19 milyon ton üretim yapılacağı belirtilmektedir.

Bu konu da, çevre sorunları arasında hala çok ciddi bir gündem işgal etmekte ve ayrıca çalışılmayı beklemektedir. Açılan davalar

birleştirilmiş 2025 yılında bilirkişi heyeti de ÇED'e olumlu bir rapor vermiştir (Kocalar, 2025).

Halbuki Bozyazı ilçesindeki Kızıllıman Burnu ile Aydıncık ilçesindeki Sancak Burnu arasında kalan deniz bölgesinin koy/körfez olduğu görülmektedir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 2863 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Alanlarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesislerine İlişkin İlke Kararı- (725 Sayılı İlke Kararı)na göre de "Sit Alanına Kıyısı Olan Koylarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesisleri Yapılamaz. " denilmektedir. Bilirkişilerin kararı koruma ilke kararlarına açık bir aykırılık içermektedir.

Özetle; Aydıncık Soğuksu Mevkii açıklarında kurulacak projelerde yaklaşık 19 milyon ton çipura ve levrek türü balıkların üretimi yapılacaktır. Proje alanı, deniz yüzeyi olduğundan mülkiyeti devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. ÇED sürecinin tamamlanmasından sonra Mersin İl Tarım ve Orman Müdürlüğü'nden kiralama yapılacaktır. Kiralama yapılacak projelerin toplam bedeli ise 155 milyon TL. Aydıncıkta son noktaya geline balık çiftlikleri için hazırlanan ÇED raporlarının ise tek elden çıkması gözlerden kaçmamıştır. Bölgede çiftlik kuracak 5 şirket de Sistem Mühendislik Dan. Eml. Nak. Tur. Mad. Orm. İth. İhr. San. ve tic. Ltd. Şti. aracılığıyla ÇED raporu hazırlatılmıştır (Mersin Portal, 2018).

Bu girişimler konunun halka açılmak istendiği 2023 yaz aylarında halkla buluşma toplantısında gerçekleşen yoğun protestolarla karşılanmıştı. Tepki alanda yerinde gözlemlenmiştir. Protestolar halkın bu konuda olumsuz görüş bildireceğinin apaçık bir işaretidir. Günümüze kadar gelen süreçte ise balık çiftliklerinden vazgeçilmediği gibi girişimlerinin

sürdürüldüğü görülmektedir. Çiftliklerin kullanmak istediği balıkçı barınağının Aydıncık yerine, bu kez de Soğuksu balıkçı barınağı yeni uzlaşmalarla öne çıktığı bilinmektedir.

Kıyı ekolojisinin ve derinliğinin bu tür girişimlere Aydıncık gibi uygun olmadığı yerler de izin verilebilmesi düşündürücüdür. Ancak plansız rastgele girişimlerle başlatılan bu tür projeler yatırımcılar açısından da masraflı olabilir. Üstelik kıyı ekolojisinin hiç düşünülmemesi nedeniyle fütursuzca atılan adımların da denizdeki canlılar ve oluşumlar açısından son derece problemli ve hatta geri dönüşleri de olmayacak yıkımlar getirdiği açıktır. Bu konular da ayrıca derinlemesine çalışılmayı gerektirmektedir.

4.4. Nükleer Santral- Denizle ve çevreyle olan etkileşimi (olası olumsuzluklar ve beklenen önlemler)

Nükleer Santralin soğutulması için kullanılacak deniz suyunu ısıtarak, sıcaklık seviyesini yükselteceği düşünülmüş ve bu gerçeği, Mersin Çevre Platformu önemli bir tehdit olarak ele alarak dava açmıştır, Konuya yanıt olarak farklı çözümler öne sürüldüğü anlaşılmaktadır. Sonra da konu ve açılan dava gündem dışı bırakılmıştır. Çünkü kapalı sistemlerde soğutma yapılacağı söylenmiş ve bu işlemlerin kıyıda da derinlerde gerçekleşeceği belirtilmiştir (Mersin Çevre Platformu, 2024). Böyle dahi olsa, mevcut süreçlerin farklı disiplinlerce bilimsel ve güncel olarak izlenebilirlikleri içinde değerlendirilmesi de yine büyük bir önem taşıyacaktır.

Santralin kıyıdaki yakın çevresinde görülen inşaat faaliyetleri ise ayrıca sosyal medyaya yansımaktadır. Görseldeki bu dolgular dışında

santralin diğer kıyı kesimlerinde de antik dönemden kalma bir kentin varlığından da ayrıca söz edilmektedir (Çalık Ross, 2024). Bölgede geçmişten günümüze çeşitli kazı ve yüzey araştırmalarında bulunan Prof. Dr. Ayşe Çalık Ross ile alanda yerinde yapılan gezilerde ve görüşmelerde tüm sorunlar sürekli en üst düzey yerel yönetimlerle de birlikte tartışılmıştır.

4.5. Geçmiş bazı projeler: Dere ıslahı ve barajın geleceğine dair bazı sorunlar

Geçmişte DSİ tarafından yapılan dere ıslahı tamamlanmış ve kentsel estetiği kısmen iyileştiren önemli bir gelişme olmuştur. Ancak halen eksikleri vardır. Dere boyunca yer yer araçlar için bir yol da yapılmıştır, ancak kaldırım çalışmaları eksiktir, denize doğru bir yürüyüş yolu da yoktur. Derede suyun genellikle az olması ve ziraai ilaçlamanın da aşırı olması nedeniyle yer yer koku da hissedilmektedir. Tarımsal koruma ve sürdürülebilirlik açısından bu tür mevcut riskler ayrıca başka çalışmaların konusudur. Dere ağzı ve dereden denize yayılan kirliliğin görüntüsü yağmur sonrası bir anda (Şekil 8.2.) verilmiştir.

Aydıncık arka planında son dönemlerde bir baraj da yapılmıştır. Ancak onun da su kıtlığı nedeniyle doluluğu konusunda halen şüpheler vardır. Baraja şebekeden su basılması veya arıtmalı bazı yeni çözümler de aranmaktadır.

Dağlık arazilere gelince genelde taşlıktır (Şekil 13). Taşeli platosu isminin de taşlardan geldiği söylenilmektedir.

Figure / Şekil 13. Dağların ve vadilerin topografyasına bir örnek. Fotoğraf. Halis Koçak Aydıncık Albümü.

Bölgede tarihsel olarak bilinen bir su kıtlığı vardır, kaynaklarının özenle korunması gerekmektedir (Kocalar, 20204e). Korunması gereken alanlara (vadiler, yaylalar vd.) tüm doğal varlıklarla birlikte bütüncül bir açıdan bakılmalıdır. Çevre aktivisti Mehmet Sarı'ya göre kendisinin liderlik ettiği doğa yürüyüşlerindeki gözlemlerle ortaya koyduklarına da bakılırsa çevrenin hiç korunamadığı anlaşılmaktadır.

4.6. Yeşilin ve ormanlık alanların korunmasında tehditler ve önlemler

Yeşil alanlar, makilikler ve ormanların değeri, yangınlarla kaybedildikten sonra da anlaşılamamıştır. Bu alanlar ilçe için giderek önemli yaşamsal bir değer taşımaya başlamıştır. Yeşil alanların ve ormanların ilçenin estetik açıdan görünümündeki yeri önem kazanmıştır. Ayrıca yer yer zeytinlikler de bir geçim kaynağı oluşturduğu için onların da öncelikle korunması gerekir. Ancak bu doğayı koruma sorunları, hem kentleşme nedeniyle hem de kirlenmeye aşırı maruz kalan kapsamları açısından farklı ayrıntılar içerecek başka çalışmaların da konusu olmak zorundadır. Örneğin; kentsel ve kırsal alanlarda

bazen limon ağaçları bile getirisi az diye kesilebilmektedir. Halbuki, ömürlerini tamamlayan ağaçların, mantar aşıl原因 olarak kullanılması da mümkündür (Kocalar, 2024a). Yeşil alanların sürekli en doğru ekolojik yaklaşımlarla ve eğitimle korunması gerekmektedir.

Kırsal alanlardaki ulaşım ve diğer sorunlar yüzünden özellikle dağlık kesimlerde yer alan bazı orman köylerinin terk edilmesi gibi sonuçlarla da karşı karşıya kalınmaktadır. Bu yüzden ormanlık alanların başıboş kalmasından ve mevcut tedbirlerin yetersizliğinden kaynaklanan farklı sorunlarda yaşanmaktadır. Örneğin; Fidik köyü.

Bazı ormanlık alanlar ise kentsel alanlarla iç içe bir hale gelmiştir. Bunlardan biri de kentin orta tepelik kesimindeki orman arazileridir. Bu alanlar kentsel alanlarla da adeta birleşmiştir. Bazı noktalarda tapu sorunları ve kaçak yapılaşmalar; kentsel öngörünüm ve estetik açıdan açık bir sorun halindedir (Örneğin; Büyükalan ve Küçükalan arasında kalan tepe). Arada kalan bu tepe, ormanlık bir alan iken işgal edilerek seralara da açık bir hale doğru gitmiştir. Aydıncık içindeki bu merkezi tepelikteki ormanlık alanların çoğu son 70 yılda, daha da işgal edilerek tarımsal faaliyetlerde ve yerleşme amaçlı kullanılmıştır. Bu faaliyetler günümüzde artarak seracılık şeklinde yürütülmektedir. Devlete, hazineye ve maliyeye ait olan bu alanlarda tapu sorunu olduğundan kaçak yapılaşmalar da (ahır, depo vs) bulunmaktadır. Bu sorunlar konusunda da ilerleme kaydedilememiştir. Sorunların çözüme kavuşturulması için doğayı ve yaşamı bütünsel açıdan korumaya yönelik yeni yaklaşımlarla birlikte örnek projelere ihtiyaç duyulmaktadır.

Doğal alanları ve tarım arazilerini yerleşim talanından korumak için gelir kalemleri çeşitlendirme çabası olarak ormanda bazı değişiklikler yapılabilir. Yereldeki ağaçlara türüf mantarı aşılanırsa, kısa vadede olmasa da büyük bir gelir kaynağı sağlanabilir (Örneğin; siyah türüfün Paris hal fiyatının kilosu 900 Euro olabilmektedir). Üniversitelerin ıslah ettiği salep tarımı, orman arazileri kiralanarak yapılabilir. Üstelik bu tarımda, hiç bir tarım kimyasalı kullanılmamaktadır (Kocalar, 2024a).

4.6.1. Zeytinliklerin canlandırılması ve zeytin ağaçlarının korunması

Akdeniz'in geçmişte önemli bir dokusunu teşkil eden zeytinlikler de, imar yoluyla hep tahrip edilmiştir. Hem kırsal da hem de kentsel alanlarda zeytinlik alanları da giderek azalmaktadır. Zeytinliklerin de yeniden canlandırılması gerekmektedir.

Bu nedenle tarihi açıdan koruma altında tutulması gereken anıtsal zeytin ağaçları dahi yok edilmiştir. Günümüzde artan imar baskısı altındaki alanlarda tek ağaç şeklinde kalmış anıtsal zeytin ağaçlarının mutlaka tescil altına alınarak korunması sağlanmalıdır.

İşte tüm bunlar da yine kentleşme ve çevre ile ilişkili koruma sorunları olarak sahipsiz bırakılmanın görüntüleridir, o yüzden alttaki ilgili başlıklarda konu ayrıca incelenmiştir.

4.6.2. Anıt ağaçlarda geciken tescil süreçleri

Anıt ağaçlar da önem verilmesi gereken diğer bir konudur ve sayıca belirgin bir derecede olduğu için yöre halkı tarafından da

bilinmektedirler. Ancak tescil edilmemişlerdir (Şekil 14).

Figure / Şekil 14. Potansiyel anıt ağaçlar 1.Gavrur Cıtlığı (Melengiç) (solda) ve 2.iki servi ağacı (sağda).

(Aydıncık Belediyesi)

Anıt ağaçlar tescil edilmesi gereken varlıklardır. Ancak yaşlı bir ağaca ülkemizde tescil için bir hikaye aranması gerekmektedir. Tescil süreçleri bu yüzden uzamaktadır. Mevcut kayıplar, eski ve halen bekleyen tescil tekliflerine dair dayanaklar ortada olup araştırılmalıdır, üstelik sadece zeytin de değil, diğer ormanlık odunsu ve otsu dokuda da kayıplar gün geçtikçe artmıştır. Ayrıca yine (anıt olabilecek nitelikteki) bazı yaşlı ağaçların da limanın içinde olması kentsel peyzaj açısından oldukça değerlidir. Ancak bu yaşlı ağaçların da tescilli olmadıklarından kesilebilmesi düşündürücüdür.

4.6.3. Biyoçeşitlilik ve bazı endemik bitki hayvan ve türlerinin korunmasına yönelik tehdit ve önlemler

Ormanların varlığı ve yarattığı potansiyeller yaşam alanlarını da desteklemektedir. Ağaçların (odunsu bitkilerin) yanısıra, otsu bitkilerden endemik olanlar da yeterince korunamadığı için küresel ısınma ve iklim değişiminin yanısıra artan yapılaşma gibi bozucu etkilerle hepsi giderek yok olmaktadır. Alttaki şekilde bazı endemik bitki türlerinden örnekler kaydedilmiştir (Şekil 15).

Figure / Şekil 15. Bazı endemik örneklerden görseller (Bitkilerin yerel isimleri: Soldan sağa: 1. Kirişotu veya Ebru, 2. Kenger diken, 3. Ada soğanı).

(Halis Koçak Aydıncık Albümü)

Endemik hayvan ve bitki çeşitliliğinin korunmasına yönelik çalışmalara da gereksinim olduğu açıktır. Mevcut varlıkların acilen envanteri çıkarılmalı, korunması için denetimleri sağlanmalıdır.

Beyazıt Ekiz ile görüşmelerde, ortaya çıkan bir başka konuda, ilçenin doğal kaynaklarının Buğday Derneği -TaTuTa örneklerine benzer yaklaşımlarla değerlendirerek çeşitlendirilebileceği önerilerin geliştirilebileceği gerçeğidir.

Tarım arazileri de aynı durumdadır. Kentsel gıda grupları ve temiz ucuz gıda gibi konulardaki örgütlenmeler ve ilgili mevzuat yeniden düzenlenmelidir. Biyoçeşitlilik ve bazı endemik bitki hayvan ve türlerinin korunmasına yönelik tehdit ve önlemler yerel idareler, kooperatifleşme vb. süreçlerle sağlanmalıdır.

4.6.4. Yangın tehdidi ve geçmişteki büyük yangın

Yaz yangınları ormanlık alanlar için bu anlamda en büyük tehditlerin başında gelmektedir. 2021 yılında tepelerde başlayan bir yangının yayılması yerel tedbirlerle önlenebilirdi. Ancak söndürme çalışması yapılamadığı hatta engellendiği için yangın denize kadar inmiştir. 2021 yılında tepelerde başlayan bir yangın yaşanmış ve bu yangın da yeterince başarılı bir

söndürme çalışması yapılamadığı için denize kadar inerek geniş bir alana yayılmıştır. Bu yangının izleri ve hafızası yer yer müzeleştirilmeli ve unutulmamalıdır (Şekil 16).

Figure / Şekil 16. 2021 Aydıncık orman yangınlarında havadan bir görüntü. (Sabah Mersin Aydıncık'taki orman yangını sürüyor - Mersin Haberleri, 2021)

Yağmur hasadı ve havuzları ile yangınları önleyici diğer tedbirler her yerde yaygınlaştırılmalıdır. Büyükşehir yasasındaki değişim sonrasında kırsal yalnız bırakılmıştır. Geçmişin köylerdeki imece ile katılım ruhu ölmüştür. Büyükşehir Belediyesi'ne bağlanma sonrasında da ormanlık alanların korunmasına yönelik hizmetlerde aksaklıklar oluşmaktadır. Fidik köyü ilerisindeki genç bir ormanda tek başına yer aldığı görülen küçük bir havuz dışında koruma önlemi yoktur. Böyle bir ormanda da küçük bir havuzla yetinilmiştir.

4.6.5. Taşmasa Seyir Tepesi.

Taşmasa mevki ise şehre üst kotlardan bakılabilen bir manzara noktası ve seyir tepesidir. Yangın sırasında çevresindeki çalılar yanmıştır. Bu terastan Akdeniz açık havada rahatlıkla seyredilebilmektedir (Şekil 2). Ancak ziyaretler sırasında her yerde çöplerin bırakıldığı ve toplanmadığı görülmektedir.

5. Field Analysis/Saha Analizleri

5.1. Aydıncık'ın doğal varlıklarına ve korunması gereken alanlarına yönelik analizler

5.2. Aydıncık'ın doğal varlıklarının ve korunması gereken alanlarının yapısal karakteristik özelliklerinin analizi

Doğal, yarı doğal ve kırsal karakterli özellikler, çevremizdeki doğal alanların ve insan müdahalesinin derecesine bağlı olarak farklılık gösterir. Her birinin kendine özgü belirgin özellikleri vardır. Bu özellikleri kısaca gruplayarak şöyle sıralayabiliriz:

5.2.1. Doğal karakterli özellikler

- İnsan müdahalesi yoktur: Bu alanlar, doğal süreçlerin ve ekosistemlerin insan etkisinden uzak olarak şekillendiği yerlerdir.
- Yerli bitki ve hayvan türleri: Doğal alanlarda, bölgeye özgü ve yerel türler bulunur. Bu türler, ekosistemin dengesini korur.
- Dengeye dayalı ekosistem: Doğal alanlar, besin zincirinin ve ekosistem hizmetlerinin düzgün bir şekilde işlediği yerlerdir.
- Kendi kendini sürdüren: Bu alanlarda ekosistem, doğal döngülerle (yağmur, güneş, rüzgar gibi doğal faktörlerle) varlığını sürdürebilir.
- "Sit Alanına Kıyısı Olan Koylarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesisleri Yapılamaz." (725 s. KTVK-YK ilke kararı).

5.2.2. Yarı doğal karakterli özellikler

- İnsan müdahalesi sınırlıdır: Bu alanlarda insanlar, doğal kaynakları kullanır ancak doğanın temel yapısına müdahale etmezler ya da minimum seviyede müdahale ederler.
- Tarım ve hayvancılık ile ilişkili: Yarı doğal alanlar, insanların yerleşim ve üretim amaçlarıyla kullandığı ancak tamamen

değiştirmedeği alanlardır. Örneğin, mera alanları ya da orman içi tarım alanları gibi.

- Bitki örtüsünde çeşitlilik: Yerel bitki türleri hâlâ baskındır, ancak insanlar tarafından ekilen bazı yabancı türler de yer alabilir.
- Çeşitli ekosistemlerin karışımı: Yarı doğal alanlar, genellikle hem doğal hem de tarımsal özelliklerin bir arada olduğu ortamlardır.

5.2.3. Kırsal karakterli özellikler

- İnsan yerleşimi ve üretimi: Kırsal alanlar, köyler ve küçük yerleşim yerleriyle tanımlanır. İnsan yerleşimleri genellikle tarım, hayvancılık ve küçük ölçekli üretimle ilişkilidir.
- Doğa ile iç içe yaşam: Kırsal alanlarda, insanlar doğal çevreye yakın bir yaşam sürerler. Doğal kaynakları (su, toprak) kullanarak tarım yaparlar ve bu alanlarda yoğun olarak doğayla etkileşim vardır.
- Manzara: Kırsal alanlar, doğal manzaraların genellikle tarım alanları, ormanlar ve meralarla karıştığı yerlerdir. Bu alanlarda, insan yapısı olan evler ve yollar da bulunur.
- Yavaş gelişim ve düşük nüfus yoğunluğu: Kırsal alanlar, şehirleşmiş bölgelere kıyasla daha az nüfusa sahiptir ve sosyal yapı daha geleneksel ve tarıma dayalıdır.
- Balık çiftlikleri: İlgili güncel davada ÇED bilirkişi heyetince alınan "ÇED Olumlu" kararının KTVKYK'nca 2006 yılındaki 725 s. ilke kararına aykırılığı söz konusudur.

Aydıncık'ta bu üç kategoriye de giren yerler vardır. Bu durum insanın doğa ile ilişkisini ve doğanın bir bölgedeki etkisini ne kadar değiştirdiğini gösterir. Bu kapsamda Aydıncık özelinde bir analiz aşağıda yapılmış ve çizelgede görselleştirilmiştir (Çizelge 1):

- Kıyılara yakın düzlüklerdeki seralarla birlikte süren yaşam, doğrudan 3. kategorideki kırsal

karakterin varlığına işaret etmektedir. Dağ köylerinin merkezindeki yaşam da yine bu 3.kategoriye yakındır.

- Köylerden uzaklaştıkça, 2. kategoride yer alan yarı doğal karakter daha belirgin bir hale gelmektedir.
- Yerleşimin olmadığı alanlar ise doğal karakterin daha çok kendini hissettirdiği 1. kategoride yer alıyor olsa da moloz ve çöp dökülmüş vadilere rastlamakta mümkündür.

5.3. Yapısal karakteristik özelliklerin analizine dair yorumlar ve görselleştirme (Çizelge 3)

1. Gilindere Mağarası Tabiat Anıtı: Tabiat Anıtının olduğu yer doğal karakterinin çok daha ötesine geçerek eşsiz bir anıtsal mekan olma özelliği taşıdığı için keşfedildiği yıllardan beri, bu alana özel bir yönetime ihtiyacı olduğu söylenebilir.
2. Kelenderis Antik Kenti ve Yarımada Alanı: Bu yarımada arkeolojik ve doğal karakterine ve eşsiz tarihine karşın bir kent merkezi halinde günlük yaşamın ve doğal eşğin de aşırı düzeyde üstünde etkinliklere (düğün vb.) sahne olan insan baskısı yoğun gürültü altında kalan bir alandır.
3. İncekum Tabiat Parkı (İTP): İncekum Tabiat Parkı statüsü kazandırılan deniz kıyısında bulunan bu doğal alan ise nispeten kontrol altında tutulduğu için başıboş olan örneklerle göre daha güvenli bir şekilde korunmaya çalışılmaktadır. Yine de burada, özellikle yazın aşırı kullanım baskısı nedeniyle aşılacak doğal eşiklerin varlığının pek gözetilmediği rahatlıkla söylenebilir. Örneğin, İTP'na yaz döneminde denize girmek için gelenlerin yarattığı araç trafiği ve park yeri sorunu bu göstergelerden sadece birisidir.

Table / Çizelge 3. Aydıncık'ın doğal varlıklarının ve korunan alanlarının yapısal karakteristik özelliklerinin analizi (Kocalar, 2024)

Kategori	1	2	3	
N o	Yerin İsmi ve Özellikleri	Kırsal Karakterli Özellikler	Yarı Doğal Karakterli Özellikler	Doğal Karakterli Özellikler
1	Gilindere Mağarası Tabiat Anıtı	Yerüstünde çevresindeki dinlenme ve yeme-içme tesisleri	Yakın çevresi bir manzara tepesine gün içi gösterilen ilgiye yönelik altyapı ihtiyacı	Sarkıt ve diktirler, Aynalı göl su altı zenginlikleri
2	Kelenderis Antik Kenti ve liman Alanı	Balıkçı Barınağı ve limandaki dinlenme ve konaklama tesisleri	Sığ limana derinlik vermeye yönelik eski girişimler ve kullanımlar	Yarımadanın arkeolojik korunan kesimlerinin kıyıları
3	İncekum Tabiat Parkı	Karavan ve kamp alanındaki plaj	Yakınında yer alan geniş kumsalın altyapı ihtiyacı	Kıyıda tepelik alanda çam ormanları ve kumsalı
4	Büyükalan düzlük bölgesi	Çam seralar ve yakınındaki evlerden oluşan kırsal yerleşmeler	Çam seralarda süren tarımsal faaliyetler ve insan-doğa etkileşimi sorunları	Tabiatın (toprak, su ve havanın) aşırı kimyasallarla kirlenmesi
5	Küçükalan düzlük bölgesi	Çam seralar ve yakınındaki evlerden oluşan yarı kırsal, yarı kentsel yerleşmeler	Çam seralarda süren tarımsal faaliyetler	Tabiatın (ormanlık alanların, toprak, su ve havanın) aşırı kirlendiği alanlara dönüşmüştür.
6	Soğuksu Deresi ve Kumsalı, Gözce Kumsalı	Dinlenme ve yeme- içme tesisleri	Dere yatağı ve çevresi ile yakınında yer alan kumsal vd. sorunlar	Kumsalların su altı dışında doğal karakteri yazın aşırı kullanım baskısı altındadır.
7	Taşmasa Seyir Terası	Tasarımsız bir şekilde düzenlemeler vardır. Kullanımı da çevre kirliliği yaratmaktadır.	Seyir alanı yaratılırken doğal çevre bozulmaya uğratılmıştır.	Kayalık alanlar ve maki bitki örtüsü yangından etkilenmiştir.
8	Dağ köyleri	Köyün merkezi, evler ve ortak alanlar	Köyün yakın çevresi (Düzlüklerde tarım sürmektedir)	Köyün uzak çevresi (Vadiler tehdit altındadır)
9 *	Bozyazı ilçesindeki Kızilliman Burnu ile Aydıncık ilçesindeki Sancak Burnu	İki burun arasındaki bu deniz bölgesinin koy/körfez olduğu gerçeği ve ilke kararına aykırı ÇED bilirkişi heyeti raporu. ÇED uygundur.		Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (KTVKYK) 725 s. İlke Kararı. 2863 s. Kanun Kapsamına Giren Alan.da Su Ürünleri Üretim ve Yetiştir. Tesis. ilişkin

Ayrıca altyapısızlık, çevre kirliliği ile başa çıkma vb. sorunlar da belediyenin tam olarak

yetiştirmediği konulardır. Diğer bazı örnekler de yine aynı durumdadır: 4.Soğuksu Deresi ve Kumsalı, Gözce Kumsalı 5.Taşmasa Seyir Terası.

Öteki düzlük alanlarda ise seralar vardır ve yoğun kimyasal tarımla doğa tamamen kirlenmektedir, tehdit oldukça büyüktür.

Analize eklenen balık çiftlikleri ile ilgili sürmekte olan birleştirilmiş güncel davada teknik bilirkişi heyetince 19/6/2025 tarihinde alınan "ÇED Olumlu"-kararının (Mersin 1. İdare Mahkemesi Başkanlığı, 2025), KTVK-YK'nca 2006 yılındaki 725 s. ilke kararına aykırılığı söz konusudur:

"Sit Alanına Kıyısı Olan Koylarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesisleri Yapılamaz." (725 s. KTVK-YK ilke kararı) (Çizelge 3. 9*.nolu madde).

5.4. Aydıncık'ta koruma amaçlı GZFT analizi (Çizelge 4)

Çalışmada doğal varlıkları ve korunan alanları daha etkin bir şekilde korumak üzere koruma amaçlı bir GZFT analizi yapılarak (Çizelge 4) alan yönetimlerine yönelik sentez bir kavrayışa ulaşılması hedeflenmiştir. İlgili yönetimler bu son çizelgelere (Çizelge 3) (Çizelge 4) önem vererek, ilçe, çevre ve doğa hakkında karar verirken doğal varlıklar ve korunan alanlar konusunda da alacakları kararlarını gözden geçirirlerse, hata yapma olasılıkları da belki en aza indirilebilmiş olacaktır.

Table / Çizelge 4. Aydıncık'ta doğal varlıkların ve korunan alanların ekolojik planlama yaklaşımları ile korunarak yönetilebilmesi için bir GZFT analizi çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi (Kocalar, 2024)

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Doğal güzelliklerinin eşsiz özelliklerinin olması ve korunan alanların potansiyeli ile ilgi çekmesi.	Seralarda yapılan yoğun tarımsal kimyasal kullanan faaliyetlerin çevresel kirlenici boyutlara gelmiş olması.
İlçede ve çevresinde büyük çapta sanayi tesislerinin ve fabrikaların bulunmaması ve ağır araç trafiğinin yeni yola aktarılacak olması.	Kentsel altyapı (kanalizasyon) olanaklarının yetersiz olması ve denizi altyapı (hatalı (yat limanı ve balık çiftlikleri vb) projeler.
Doğal varlıkların ve korunan alanların ulaşım güzergahı üzerinde bulunması.	İlçe içindeki karayolu (D-100) gürültü ve çevre kirliliğine maruz kalış.
Konaklama ve yeme-içme alanlarının yetersizliğine karşın, kıyıya kısmen büyük oteller ilgisiz kalmıştır.	Göç faaliyetleri sonrasında özellikle genç nüfusun (aktif) azalması ve çevre koruma bilincinin oluşmaması.
Şehrsel olumsuz etkilerden uzak olması, yarı-koruma.	Çevreye olan ilginin düşük kalması ve gelişmemişlik.
Kuzey-Güney eksenli iki yönlü temiz havasının olması doğal ve sakin yaşam tarzı.	İlçede doğa tarihi müzesi yoktur, Gilindere Mağarası bağlantılı oluşturulabilir.
Zengin kültürel ve tarihi mirasa da sahip olması.	Yeni yat limanı gibi projelerin yarattığı deniz kirliliği.
Tehditler	Fırsatlar
Çevre kirliliği (tarımsal, marina, balık çiftliklerine yönelik girişimler).	Doğal ve tarihi kültürel miras kaynaklarının varlığı ve bütünsel koruma arayışı.
Geleneksel yaşamdan uzaklaşılması ve gecikmiş yetersiz planlarla süregelen çarpık kentleşme ve işgaller.	Aydıncık ile çevresini konu alan bilimsel çalışmalar desteklenerek artırılabilir, uygun projeler araştırılabilir.
Yeni ulaşım projesindeki güzergah üzerinde tarım alanlarının bulunması ve viyadük olmadan geçişlerin yaratacağı olası yıkım (!).	Doğa yürüyüşü, su ve sualtı sporları, yamaç paraşütü, vb. spor aktivitelerine imkan tanınması sayesinde doğa korumacı kültürün yayılması.
Koruma-kullanma dengesinin özellikle yazın ve tatillerde sağlanamaması sonucunda doğal ve tarihi kültürel mirasın zarar görmesi söz konusudur.	Çevresinde yaz turizmi faaliyetleri açısından gelişmiş yazlık yerlerin olması, doğal eşikleri kısmen koruma fırsatı yaratmıştır, ancak geliştirilmelidir.
Ülkesel ölçüde yaşanan ekonomik kriz ve zorluklar.	Koruma bilincinin yaygın eğitimle geliştirilmesi olası.
Gençlerin göç etmesi.	Az nüfusla korunaklı yapısı.
Büyük şehirlere olan uzaklık.	Doğal zenginlikleri.
Balık çiftlikleri (BÇ).	BÇ karşıtı bilinçli toplumsal muhalefet ve sivil toplum kur.

Geleceğe yönelik önerilere ise son bölümde yer verilmiştir. İlgili diğer uzmanlık alanlarının da Aydıncık odaklı çalışmalar yapması desteklenebilir. Bilimsel yaklaşımlar böylece daha çok önemsenirse, yakın geçmişe nazaran geleceğe yönelik bakış açıları (yerel ve bölgesel vizyon ve misyonlar) güçlendirilerek doğru kararlar alınması da sağlanabilecektir.

6. Conclusion and Discussion / Tartışma ve Sonuç

Çalışmada; Aydıncık'ın doğal varlıklarından başlanılarak kıyı-orman vd. doğal alanlarına yönelik farkındalık kazandıran ve bu alanların özenle korunarak geliştirilmesi için saha çalışmalarında yapılan tespitler ve geleceğe yönelik öneriler ele alınmıştır.

Aydıncık, özellikle doğal güzellikleriyle dikkat çektiği için Gilindere Mağarası Tabiat Anıtı ve İncekum Tabiat Parkı, Soğuksu Deresi ve kumsalı gibi doğal varlık alanlarının yanısıra Taşmasa Seyir Terası, Dağ köyleri gibi yerleri ile ekoturizm ve kırsal turizm açısından da oldukça merak uyandırıcı bir potansiyele sahiptir. Bu doğal varlıkların ve korunması gereken tüm doğal alanların yeterli denetimi olmayan ya da denetimsiz kalabilen gündelik kullanımları sırasında (balıkçı barınağı, kıyı ve denizde yaşananlar da dahil olmak üzere) oluşan bozulmalar ve çevre kirliliği açısından beliren sakıncalar hep önemli bir vurgu noktası özelliği taşımaktadır. Bu yüzden Aydıncık'ta doğal varlıkların ve korunan alanların ekolojik planlama yaklaşımları ile korunarak yönetilebilmesi amaçlı bir GZFT (SWOT) analizi çerçevesinde yönetsel farkındalığı da arttırıcı değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Tüm doğal alanların korunması, sadece turizmi desteklemekle kalmaz, aynı zamanda yerel ekosistemlerin de sürdürülebilirliğini sağlar. Aydıncık'ın korunması gereken tescilsiz doğal alanları da, tescil edilerek korunmalı ve sürdürülebilir bir şekilde kullanılmalıdır.

Aydıncık ölçeğinde tehdit oluşturan geçmişten gelen ve yapımı süren projeler (nükleer santral ve çevresi, yeni yat limanı-marina) ya da gelecek için planlanarak onaylanan projeler (balık çiftlikleri) açıkça sakıncaları ile araştırmada yeniden değerlendirilmiştir.

Mevcut yeşil alanların genişletilmesi yönündeki iyileştirmelerle birlikte tepelik alanlarda maki dokusu ile ormanlık alanların, yer yer zeytin ağaçları ile çok daha iyi korunması için tespitler ve alınması gereken önlemler konusu da çalışmada özellikle vurgu kazanmıştır.

Akdeniz'in geçmişte önemli bir bitkisel dokusu oluşturan zeytinliklerin de imar yoluyla tahribatı engellenmeli, tarihi açıdan koruma altında tutulması gereken anıtsal zeytin ağaçları tescil edilmeli, zeytinliklerin de yeniden canlandırılması için özellikle çalışılması gerekmektedir. Ayrıca zeytin ağaçlarının korunması vd. işlev dışı kalabilen ağaçların doğal potansiyelleri hakkında yapılan görüşmeler sayesinde türüf mantarı yetiştiriciliği vb. öneriler de getirilmiştir.

Çalışmada yine doğanın daha fazla bozulmadan yeniden onarılarak korunması ve rekreasyon alanlarının geliştirilmesi yönünde de atılması gereken kentsel tasarım ve peyzaj planlaması adımlarına da metinde ayrıca kısaca yer verilmiştir. Anıt ağaçlar da yine önemi hatırlanması ve öncelikle tescil edilmesi gereken diğer doğal varlıklardır. Ülkemizde tescil için yaşlı bir ağaca hikaye aranması gerekmektedir. Antik

kent kıyılarında bulunan yaşlı ağaçların dahi arkeolojik bulguları tahrip etmesi söz konusu olduğunda tescilli de olmadıklarından direkt kesilebilmeleri düşündürücüdür. Halbuki liman hikayelerle dolu kentsel hafızanın da ana merkezini oluşturmaktadır. Kentin hafızasında bu kadar önemli bir yerde yaşlı ağaçların da korunması gerekir ve yerel idarelerde yaşanan yetki karmaşasının da ayrıca alan yönetimleri yoluyla azaltılması beklenir.

Ormanlık alanlarda mevcut olan yangın tehdidi ve yakın geçmişte yaşanan büyük yangın büyük bir kayıp getirmiştir. Yaz yangınları da ormanlık alanlar için bu anlamda en büyük tehditlerin başında gelmektedir, önceden daha etkin önlemler alınmalıdır.

Aydıncık'ın önemi, özellikle alternatif turizm potansiyeli açısından belirgin olduğundan doğal kayıplar yaşanmadan önce tedbir alınması için özellikle deniz, mağara, hava ve doğa sporları, kamp, vb. kategorilerinde saha çalışmaları derinleştirilerek sonuçları paylaşılmalıdır. Alternatif turizm olanakları da ele alınarak kültür turizmi, doğa turizmi ve kırsal turizm ile desteklenecek bir geleceğin Aydıncık için hazırlanmasına yönelik öneriler getirilmiştir. Çalışmada bu konularda da şimdiden bazı öneriler kısaca aktarılmıştır. Ancak yerleşimin alternatif turizm potansiyelleri farklı disiplinlerce daha ayrıntılı bir şekilde çalışılabilir. Örneğin, yaya ulaşımının önemsenmesi, rekreasyon alanlarının tasarlanarak yaratılması ve mevcut seyir terasının da iyileştirilmesi ayrıca önem taşımaktadır.

Tüm bu çalışmaların kapsam ve derinliğinin ilerletilebilmesi için ülkemizdeki sit alanlarının koruma amaçlı imar planlarının tamamlanması gerekmektedir. Ayrıca buralardaki özgün doğal

ve tarımsal alanlarda da yine alan yönetimlerinin eksikliği belirgin bir şekilde hissedilmektedir.

Sit alanlarına kıyısı olan (araştırmadaki saha alanında ve iki burun arasında kalan) denizdeki kapalı koy/körfezlerde bulunan sit alanı ve koruma alanlarının da olduğu bir bölgeye kurulacak olan balık çiftliği girişimlerinin yaratacağı tehditler gözler önündedir. 725 ilke kararına karşın buna aykırı düşen teknik bilirkişi kurul "ÇED Olumlu" raporu da oldukça düşündürücüdür, yargı sürecinde karar aşaması öncesi bu hususlar kesinlikle gözden kaçırılmamalıdır.

Mekansal imar planları, kentlerin geleceğini şekillendirir, ancak ekolojik planlama yaklaşımları da önemsenmelidir. Aydıncık'ta, özellikle kıyı ve ormanlık alanlar gibi korunması gereken bölgeleri de içerisine alan mekansal imar planlarının dikkatlice yapılması gerekmektedir. Çevre Düzeni Planı (ÇDP) ve Nazım İmar Planı gibi üst ölçekli planlar tamamlanmıştır. Üst ölçek planlar da, kentleşmenin çevresel etkilerini minimize edecek şekilde yeniden düzenlenebilmeli, yani Aydıncık'ta yapılan imar planlarının, ekolojik dengeyi bozan unsurları engelleyecek şekilde revize edilmesi gerekmektedir. Özellikle denizden gelen rüzgarların ve yerel iklimin korunmasına yönelik yeni stratejiler de geliştirilmelidir. Alt ölçekli planların ise çevreye daha uyumlu bir şekilde çalışması gerekmektedir.

Acknowledgements / Teşekkür

Bu çalışma ilgili proje araştırma çalışmasının bir çıktısıdır: YÖK Proje No: 3726920 Aydıncık Kent Belleği Araştırmaları-Mersin.

References / Kaynaklar

19/12/2006 tarihli ve 725 Sayılı İlke Kararı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu (KTVK-YK) İlke Kararı (2863 Sayılı Kanun Kapsamına Giren Alanlarda Su Ürünleri Üretim ve Yetiştirme Tesislerine İlişkin İlke Kararı) Resmi Gazete: tarih: 25/01/2007 Sayı : 26414.

Demirel, Ö. (2020). Önsöz, (Ed. Aksoy, Y), Mimarlıkta Peyzaj Tasarımı, Nobel.

Derse, M. A., & Alphan, H. (2024). Evaluating the Urban Expansion of Silifke (Mersin) District with a Focus on Green Spaces: The 2050 Projection. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 9(1), 227-248. <https://doi.org/10.30785/mbud.1444609>

Dört E Planlama Araştırma Danışmanlık İnşaat ve Mühendislik Hizmetleri Ltd. Şti., Ankara.

Economist Intelligence Unit, & Siemens. (2010). *The European Green City Index*. Economist Intelligence Unit.

Ecocity Builders. (1992). *International Ecocity Framework and Standards (IEFS)*. Ecocity Builders.

Ekinci, E. (2024). Türkiye'de Çevrenin Korunması ile Ekonomik Kalkınma Arasındaki Tercihin İncelenmesi: Dünya Değerler Araştırması Verilerine Göre (2018) Bir Analiz. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 33(4), 37-68.

Görmüş, S., Oktay, E., & Cengiz, S. (2021). kentsel ekosistemin dayanıklılık hedefini karşılamada ekolojik planlama yaklaşımları. *peyzaj*, 3(2), 122-134. <https://doi.org/10.53784/peyzaj.1034398>

Gül, A., Gül, H. E. & Gül, S. E. (2024). Determination of criteria and importance levels for prioritization of protected areas. *Journal of Protected Areas Research*, 3 (2), 113-140..

Işıldar, G. Y. (2012). 2011 Avrupa Yeşil Başkenti Hamburg: Eko-Kent Kriterleri ve Performans Göstergeleri Açısından İncelenmesi. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(23), 241-262.

Kamer Aksoy, O., & Arslan, E. S. (2022). Kentlerde İklim Değişikliğinin Olası Etkilerinin Azaltılmasında Yeşil Altyapı ve Ekosistem Hizmetlerinin Rolü. *İnsan ve İnsan*, 9(33), 53-62. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.1104391>

Karacan, G., & Gökce, D. (2023). Local coping with climate change: Integrating climate action plans and spatial plans. *PLANARCH - Design and Planning Research*, 7(2), 181-190

Kocalar, A. C. (2022). Türkiye’de Doğal Çevre Koruma Alanlarının Tarihçesi ve Artan Kullanım Sorunları, *Peyzaj Araştırmaları II*, Prof. Dr. Öner DEMİREL Doç. Dr. Ertan Düzgüneş, (Ed.), *Bulletin de la Societe Linneenne de Lyon*, ISBN:978-2-38236-293-8, 43-65.

Kocalar, A. C. (2024a). Çiftçi ve Coğrafyacı Beyazıt Ekiz, (Ed.), *Kent Belleği Araştırmaları Perspektifinde Aydıncık’taki Tarım-Ormancılık ve Denizcilik Faaliyetlerine Yönelik Sözlü Tarih Çalışması*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

Kocalar, A. C. (2024b). Çevirmen ve Çevre Aktivisti Mehmet Sarı, (Ed.), *Kent Belleği Araştırmaları Perspektifinde Aydıncık Kent ve Çevre Sorunlarına Yönelik Sözlü Tarih Çalışması*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

Kocalar, A. C. (2024c). Ziraatçı Halis Koçak, (Ed.), *Kent Belleği Araştırmaları Perspektifinde Aydıncık Kent ve Çevre Sorunlarına Yönelik Sözlü Tarih Çalışması*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

Kocalar, A. C. (2024d). Arkeoloji Sanat Tarihi, Prof. Dr. Ayşe Çalık Ross, (Ed.), *Kent Belleği Araştırmaları Perspektifinde Aydıncık Kent ve Çevre Sorunlarına Yönelik Sözlü Tarih Çalışması*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

Kocalar, A. C. (2024e). Hidrobiyoloji, Limnoloji, Tatlı Su Biyolojisi, Prof. Dr. Fatma Kandemir Çevik, (Ed.), *Kent Belleği Araştırmaları Perspektifinde Aydıncık Kent ve Çevre Sorunlarına Yönelik Sözlü Tarih Çalışması*, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.

Kocalar, A. C. (2024f). 7. Uluslararası Gülнар Bilim ve Kültür Etkinlikleri, Eğitim Çalıştayı, Gülнар, Mersin. <https://gulnar.kocaeli.edu.tr/en/sayfalar/egiticiler-e4e>

Kocalar, A. C. (2024g). Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma, 1. Uluslararası Aydıncık Bilim ve Kültür Etkinlikleri, Eğitim Çalıştayı, Aydıncık, Mersin.

Koçak, H. (2024). Aydıncık Albümü, Mersin.

Koçan, N., & Alp, F. (2021). Ekokent Statüsündeki Kentler ve Özellikleri. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 17(1), 1-23.

Kulözü N, ve Okudan Y. (2016). Doğal Çevre ve Planlama Eğitimindeki Yeri, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü, 8. Türkiye Şehircilik Kongresi, Şehircilik ve Eğitimi, Kasım 2016, Ankara.

Korunan Alanların Tespit, Tescil ve Onayına İlişkin Usul ve Esaslara Dair Yönetmelik, (2012). Endemik: Md.4 (j). Resmi Gazete 19 Temmuz 2012, Sayı: 28358.

Mersin 1. İdare Mahkemesi Başkanlığı, (2025). Teknik bilirkişi kurul raporu (“ÇED olumlu” kararı) (19/6/2025), 2024/1566 Esas numaralı dava, Mersin.

Mersin BŞB, (2023). Mersin İli, Aydıncık İlçesi 1/5000 Ölçekli İlave ve Revizyon Nazım İmar Planı-Plan notları, https://www.mersin.bel.tr/uploads/files/plannotu12062023_79324948-249538.pdf